

CRNA GORA

MINISTARSTVO ODRŽIVOG RAZVOJA
I TURIZMA

**IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI
MJERA IZ AKCIONOG PLANA ZA
SMANJENJE NEGATIVNOG
UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU
za period januar-jun 2014.**

Podgorica, oktobar 2014.

Pripremljeno:

Ministarstvo održivog razvoja i turizma, u saradnji sa:

- *Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja,*
- *Ministarstvom saobraćaja i pomorstva,*
- *Ministarstvom unutrašnjih poslova,*
- *Agencijom za zaštitu životne sredine,*
- *lokalnim samoupravama,*
- *Opštinskim vodovodnim i kanizacionim preduzećima,*
- *Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju,*
- *Centrom za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore,*
- *Upravom za inspeksijske poslove,*
- *Upravom za vode,*
- *Upravom za šume,*
- *Upravom carina,*
- *D.O.O Procon-om (Nacionalna jedinica za implementaciju projekata iz oblasti komunalne djelatnosti i zaštite životne sredine),*
- *Javnim preduzećem za nacionalne parkove Crne Gore*
- *Javnim preduzećem za upravljanje morskim dobrom*
- *Institutom za biologiju mora i*
- *Toščelik-om, Nikšić.*

Sadržaj

<i>I Uvod.....</i>	<i>4</i>
<i>II Kvalitet vazduha.....</i>	<i>5</i>
<i>III Kvalitet voda.....</i>	<i>10</i>
<i>IV Morski ekosistem.....</i>	<i>21</i>
<i>V Zemljište.....</i>	<i>25</i>
<i>VI Upravljanje otpadom.....</i>	<i>26</i>
<i>VII Biodiverzitet.....</i>	<i>40</i>
<i>VIII Buka u životnoj sredini.....</i>	<i>50</i>
<i>IX Radioaktivnost u životnoj sredini.....</i>	<i>53</i>
<i>X Tabela pregled mjera za koje je rok realizacije dospio i mjera za koje je predviđena kontinuirana realizacija.....</i>	<i>54</i>
<i>XI Zaključak.....</i>	<i>65</i>

I) Uvod

Vlada Crne Gore je na sjednici od 05. IX 2013, usvojila Informaciju o stanju životne sredine za 2012. godinu sa Prijedlogom mjera za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu i Prijedlogom akcionog plana, koji je dostavilo Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

Informacija o stanju životne sredine predstavlja osnovni dokument kojim se daje ocjena ukupnog stanja životne sredine u Crnoj Gori, kao i preporuke u planiranju politike zaštite životne sredine na godišnjem nivou. Informacija je bazirana na podacima i analizama koji se dobijaju realizacijom godišnjeg Programa monitoringa za različite segmente životne sredine.

U okviru Informacije o stanju životne sredine, definisan je prijedlog mjera čija realizacija treba da doprinese rješavanju identifikovanih problema i poboljšanju postojećeg stanja životne sredine u Crnoj Gori.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je u obavezi da Vladi Crne Gore podnosi polugodišnje izvještaje o implementaciji usvojenog prijedloga mjera.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 27. marta 2014. godine usvojila Treći Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, koji je dao pregled realizacije mjera za period jun-decembar 2013. godine.

Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, koji sadrži podatke o sprovedenim aktivnostima na realizaciji mjera, u periodu januar 2014.-jun 2014. godine, pripremio je Ministarstvo održivog razvoja i turizma, u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvom saobraćaja i pomorstva, Ministarstvom unutrašnjih poslova, Agencijom za zaštitu životne sredine, lokalnim samoupravama, Opštinskim vodovodnim i kanizacionim preduzećima, Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju, Centrom za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore, Upravom za inspeksijske poslove, Upravom za vode, Upravom za šume, Upravom carina, D.O.O Procon-om (Nacionalna jedinica za implementaciju projekata iz oblasti komunalne djelatnosti i zaštite životne sredine), Javnim preduzećem za nacionalne parkove Crne Gore, Javnim preduzećem za upavljanje morskim dobrom, Institutom za biologiju mora i Toščelik-om, Nikšić.

Izvještajem je obuhvaćena 71 mjera koja se odnosi na sljedeće oblasti: vazduh, vode, zemljište, morski ekosistem, upavljanje otpadom, biodiverzitet, buka i radioaktivnost u životnoj sredini.

II) Kvalitet vazduha

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, u oblasti kvaliteta vazduha, definisano je 11 mjera.

Mjera 1: Puštanje u rad nove elektrolučne peći koja ima ugrađen sistem za otprašivanje gasova u Željezari Nikšić i konekcija stare peći na novi sistem

Mjeru je neophodno sprovesti tokom 2014, a kao glavni nosioci aktivnosti, zaduženi su Željezara Nikšić (sadašnji Toščelik Nikšić) i Uprava za inspeksijske poslove.

Ekološka, elektroenergetska i termoenergetska inspekcija su 19. juna 2014. izvršile inspeksijski nadzor Tosčelik Nikšić d.o.o. i konstatovale da je u bivšem pogonu Valjaonice montirana (80%) nova Rotaciona peć za pregrijavanje ingota, kapaciteta 10t/h. U pogonu Čeličane na opremi za vanpećnu obradu izvršena je rekonstrukcija zagrevne jedinice a na postrojenju za vakumiranje instalisan je novi rezervoar za vakumiranje i spojen sa postojećim sistemom vakumskih pumpi. Izvršena je i montaža Postrojenja za kompenzaciju reaktivne energije. Tosčelik tek treba da pribavi potrebne dozvole i saglasnosti za novoizgrađena postrojenja, opremu, kao i za postrojenja čija je montaža u toku.

Podsjećamo da je Željezara Nikšić krajem 2008. godine, sklopila Ugovor sa firmom za izgradnju metalurške opreme CVS iz Turske za izgradnju i montažu opreme za pogon Čeličane-elektrolučnu peć sa sistemom za otprašivanje, postrojenje za obradu voda za hlađenje peći i parcijalnom rekonstrukcijom Konti liva. Oprema je instalisana, a demontirana je stara elektrolučna peć. Ekološka inspekcija je rješenjem broj: UPI-0405-1824 od 05.07.2013. naložila Tosčeliku da pribavi saglasnost na Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu za rad elektrolučne peći 65 tona sa sistemom za otprašivanje i postrojenjem za obradu voda za hlađenje peći sa rokom za postupanje po istom od 90 dana.

Tosčelik nije pokrenuo aktivnosti na izradi Elaborata procjene uticaja, a koji je neophodan i za dobijanje integrisane dozvole. Naime, Vlada Crne Gore je na sjednici od 09. februara 2012, donijela Program usklađivanja pojedinih privrednih grana sa Zakonom o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine, kojim je propisala rokove usklađivanja pojedinih privrednih grana. Propisani rok za Željezaru Nikšić je jul 2014. godine sa obavezom da podnese zahtjev za izdavanje dozvole najkasnije godinu dana prije roka utvrđenog programom. Zahtjev nije podnesen Agenciji za zaštitu životne sredine.

Proizvodnja je zaustavljena u septembru 2013, a Tosčelik je najavio nova investiranja i početak proizvodnje u avgustu 2014.

Mjera 2: U slučaju da tokom 2013.godine u nekoj od zona kvaliteta vazduha gdje koncentracije zagađujućih materija prelaze bilo koju uspostavljenu graničnu ili ciljnu vrijednost, uzimajući u obzir granice tolerancije, donijeti Plan kvaliteta vazduha, da bi se u što kraćem roku dostigle vrijednosti utvrđene Uredbom o utvrđivanju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta vazduha.

Nadležni za realizaciju ove mjere su Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Agencija za zaštitu životne sredine, a rok za realizaciju mjere je februar 2014.godine.

Zakon o zaštiti vazduha („Službeni list Crne Gore”, broj 25/10) član 21, propisuje da je u zonama gdje koncentracije zagađujućih materija prelaze bilo koju uspostavljenu graničnu ili ciljnu vrijednost, uzimajući u obzir granice tolerancije ukoliko su propisane, Ministarstvo, u

saradnji sa Agencijom i organima lokalne uprave na čijoj se teritoriji zona nalazi, dužno da donose plan kvaliteta vazduha, da bi se u što kraćem roku dostigle vrijednosti utvrđene Uredbom o utvrđivanju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta vazduha („Službeni list Crne Gore”, broj 25/12).

S tim u vezi, Plan kvaliteta vazduha za opštinu Nikšić je donijet u predviđenom roku.

Mjera 3: Donijeti propis o načinu vođenja inventara emisija zagađujućih materija i inventara GHG gasova

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu predviđeno je donošenje ovog propisa od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, do decembra 2013.

Ovaj propis, pod nazivom Pravilnik o popisu gasova i načinu izrade inventara emisije gasova sa efektom staklene bašte i razmjeni informacija ("Sl. list Crne Gore", br. 39/14 od 18.09.2014), donijet je u septembru 2014.

Mjera 4: Donijeti propis kojim se zabranjuje upotreba PCB u zatvorenim sistemima

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu predviđeno je donošenje ovog propisa od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, do decembra 2013. godine.

Određba o zabrani PCB u zatvorenim sistemima ugradiće se u predlog Zakona o životnoj sredini čije je donošenje planirano do kraja 2014. godine.

Mjera 5: Donijeti propis kojim se zabranjuje povećan sadržaj teških metala (žive i kadmijuma) u baterijama i akumulatorima

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu predviđeno je donošenje ovog propisa od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, do decembra 2013. godine.

Određba o zabrani povećanog sadržaja teških metala (žive i kadmijuma) u baterijama i akumulatorima ugradiće se u predlog Zakona o životnoj sredini, čije je donošenje planirano do kraja 2014. godine.

Mjera 6: Unaprijediti informacioni sistem tako da su podaci o kvalitetu vazduha dostupni u realnom vremenu kako bi se omogućilo izvještavanje u skladu sa propisanim zahtjevima

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti zaključno sa decembrom 2013. od strane Agencije za zaštitu životne sredine.

U okviru procesa uspostavljanja informacionog sistema formirane su baze podataka i za oblast kvaliteta vazduha. Aktivnosti su u toku, a dalje zavise i od realizacije započetih projekata u okviru kojih je planirana nabavka neophodne IT opreme.

Mjera 7: Unaprijediti web stranicu Agencije za zaštitu životne sredine kako bi informacije o kvalitetu vazduha bile dostupne javnosti u skladu sa zahtjevima EU i domaćim propisima

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti zaključno sa decembrom 2013. godine od strane Agencije za zaštitu životne sredine.

Od 20. II 2014, podaci o kvalitetu vazduha za parametre koji se mjere u realnom vremenu su dostupni na sajtu Agencije za zaštitu životne sredine na web adresi: <http://www.epa.org.me/vazduh/index.php/>, kao i podaci o rezultatima mjerenja u prošlom periodu.

Mjera 8: U potpunosti program praćenja kvaliteta vazduha (proračun doprinosa lebdećih čestica iz prirodnih izvora)

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti zaključno sa decembrom 2013. godine od strane Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju.

Unaprjeđenje programa kvaliteta vazduha u smislu izrade algoritma za proračun doprinosa lebdećih čestica iz prirodnih izvora je u procesu definisanja.

Mjera 9: Intenzivirati komunikaciju s predstavnicima postrojenja koja su u obavezi da pribave integrisanu dozvolu u skladu sa Programom usklađivanja privrednih grana sa Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti zaključno sa decembrom 2013. godine od strane Agencije za zaštitu životne sredine.

Komunikacija sa postrojenjima koja su u zakonskoj obavezi da pribave integrisanu dozvolu je intenzivna. Za sada su izdate tri dozvole i to: Deponija komunalnog otpada „Možura“ iz Bara, postrojenje za proizvodnju acetilena „Progas“ iz Bijele i deponija komunalnog otpada „Livade“ iz Podgorice.

Napomena: Vlada Crne Gore je na sjednici od 9. II 2012. donijela Program usklađivanja pojedinih privrednih grana sa Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine, u kojem su jasno definisani datumi za sva preduzeća, a koji se odnose na krajnji rok podnošenja zahtjeva za izdavanje Integrisane dozvole nadležnom organu. Kontrolu ispunjenosti navedenih rokova vrši Uprava za inspeksijske poslove, preko ekološke inspekcije.

Mjera 10: Razmotriti mogućnost da se, u zavisnosti od stanja u javnim finansijama, planiraju sredstva za garancije u Zakonu o budžetu za 2014, u okviru kreditnih aranžmana koji će postati efektivni u 2014. godini, za projekat toplifikacije opštine Pljevlja

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti zaključno sa decembrom 2013. godine od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva finansija i opštine Pljevlja.

Tokom 2013, u okviru Evropske energetske zajednice pokrenuta je inicijativa da se zemljama potpisnicama sporazuma koje nijesu članice EU omogući da koriste izvjesne derogativne mehanizme koji omogućavaju produžavanje roka u kome se moraju poštovati propisane granične vrijednosti. Prema Odluci Ministarskog Savjeta Evropske energetske zajednice od 24. X 2013, o primjeni Direktive 2001/80/EC, u periodu 2018-2024. instalacijama poput postojećeg bloka TE Pljevlja moglo bi da bude dodijeljeno izuzeće od poštovanja graničnih vrijednosti emisija (sumpor oksida i oksida azota) pod uslovom da operater instalacije najkasnije do 31. XII 2015. podnese nadležnom organu pismenu izjavu da neće raditi duže od 20.000 radnih sati počevši od 1. I 2018. i najkasnije do 31. XII 2023. Ministarski Savjet će, u formi Odluke i nakon dobijene verifikacije od strane Sekretarijata Evropske energetske zajednice da su uslovi za konkretnu instalaciju zadovoljeni, odobriti izuzeće u formi Odluke koju bi trebalo da podrži većina članica.

Imajući u vidu ovu Odluku, a posebno činjenicu da izgradnja novog bloka TE, podrazumijeva i projekat toplifikacije zbog obaveze korišćenja kogeneracije (električne i toplotne energije), ulaganje u toplifikaciju koja se vezuje za postojeći blok je nerentabilno i investiciono neopravdano.

Ovom prilikom podsjećamo da je remontom elektrofilterskog postrojenja TE „Pljevlja“ tokom 2013. godine postignuto smanjenje emisija praškastih materija, a Nacionalnom strategijom upravljanja kvalitetom vazduha za period 2013-2016. godine je planirana i ugradnja sistema za desumporizaciju u TE „Pljevlja“ što predstavlja veliku investiciju (oko 60 miliona €).

Mjera 11: Podizanje svijesti javnosti o štetnom uticaju grijanja domaćinstava gorivom s visokim stepenom sadržaja zagađujućih materija

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma i lokalnih samouprava.

U većini lokalnih samouprava nijesu sprovedene aktivnosti čiji je cilj podizanje svijesti javnosti o štetnom uticaju grijanja domaćinstava gorivom s visokim stepenom sadržaja zagađujućih materija. Razlog je što se u većini opština domaćinstva uglavnom griju na struju i drva pa je zagađivanje uzrokovano grijanjem na gorivo malog intenziteta.

U nastavku slijedi informacija o opštinama koje su u prethodnom periodu sprovodile aktivnosti na realizaciji ove mjere.

Opština Herceg Novi: Aktivnosti institucija na podizanju svijesti javnosti o štetnom uticaju grijanja domaćinstava gorivom sa visokim stepenom sadržaja zagađujućih materija, u opštini Herceg Novi, do sada su bile minimalne i nedovoljne.

Opština Herceg Novi će u saradnji sa nevladinim organizacijama, kroz sredstva elektronskih medija, nastojati da informiše građane o štetnom uticaju grijanja domaćinstava gorivom s visokim stepenom sadržaja zagađujućih materija i prednostima korišćenja obnovljivih i ekoloških izvora energije za grijanje.

Opština Kolašin: U prvoj polovini 2014. godine započeta je Studija izvodljivosti za toplifikaciju grada Kolašina. U okviru ovog projekta predviđeno je anketiranje građana o njihovoj zainteresovanosti za korišćenje usluga gradskog grijanja na biomasu, a samim tim i sprovođenje edukacije o štetnom dejstvu individualnih ložišta na kvalitet vazduha u gradskoj sredini.

Opština Nikšić: U saradnji s Radio Televizijom Nikšić, predstavnicima Sektora za zaštitu životne sredine opštine Nikšić su tokom izrade i donošenja Plana kvaliteta vazduha za opštinu Nikšić, učestvovali u informativnim i tematskim emisijama:

- ❖ *Početak izrade Plana kvaliteta vazduha u opštini Nikšić*
- ❖ *Donošenje Plana kvaliteta vazduha u opštini Nikšić*
- ❖ *Uticaj aerozagađenja na zdravlje ljudi*

Nastavljena je saradnja sa nevladinim organizacijama Ozon, Priroda, Društvo mladih ekologa, FORS Montenegro, Alfa Centar i drugim koje sprovode projekte iz oblasti zaštite životne sredine na teritoriji opštine Nikšić.

Opština Pljevlja: Povodom 05. juna Svjetskog dana zaštite životne sredine, Služba za zaštitu životne sredine u saradnji sa stanarima stambene zgrade A u Gagovića Imanju i Agencije za

stambeno-poslovni fond, organizovala je akciju čišćenja dimnjaka. Preko ove akcije upućen je apel svim građanima da očiste dimnjake i ukazano na obavezu čišćenja dimnjaka kao djelu odgovornosti prema zdravlju, imovini i životnoj sredini.

Glavni grad Podgorica: Domaćinstva na teritoriji Glavnog grada u manjoj mjeri koriste goriva sa visokim stepenom zagađujućih materija. U tom smislu nije prepoznata potreba da aktivnosti na podizanju svijesti budu usmjerene isključivo na dato pitanje, obzirom da su Lokalnim planom zaštite životne sredine definisane edukativne aktivnosti koje se tiču i navedene teme.

Opština Rožaje: Na području cijele opštine domaćinstva se griju sa gorivima niskog ili vrlo malog stepena zagađujućih materija (različiti drvni proizvodi: ogrjevno drvo, briketi, peleti). Opština Rožaje je poznata po prirodnim šumskim resursima, tako da se ne koriste zagađujuća goriva. Takođe treba napomenuti da u zadnje vrijeme u javnim objektima (škole, dom zdravlja, javne institucije) izvode se sistemi ekonomičnog i ekološki prihvaćenog sistema grijanja (kotlovi na pelete).

III) Kvalitet voda

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, u oblasti kvaliteta voda, definisano je 8 mjera, za koje je predviđena kontinuirana realizacija. Realizacija svih mjera je u toku, i vrši se u skladu sa mogućnostima nadležnih institucija.

Mjera 1: Izraditi strategije zaštite voda, zaštite od voda i korišćenja voda

Aktivnosti na implementaciji ove mjere neophodno je realizovati tokom 2014. godine, a nadležni za realizaciju su Uprava za vode, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o vodama koji Vlada Crne Gore treba da usvoji u predstojećem periodu, planirana je izrada Strategije upravljanja vodama.

Napomena: Opština Tivat, u skladu sa Opštim planom zaštite od štetnog dejstva voda, ima urađen Elaborat o stanju bujičnih potoka sa mjerama i prioritetima sanacije, u cilju smanjenja negativnog uticaja voda.

Mjera 2: Sprječiti nekontrolisanu eksploataciju materijala iz rječnih korita

Aktivnosti na implementaciji ove mjere neophodno je kontinuirano sprovoditi od strane Uprave za inspeksijske poslove.

Inspekcija za vode je u cilju sprječavanja nekontrolisane eksploatacije materijala iz rječnog korita i sa obala jezera, preduzela sljedeće upravne mjere i radnje, i to:

Tabela 1: Preduzete upravne mjere i radnje

Izvršeno inspeksijskih kontrola	126
<i>Redovnih</i>	<i>81</i>
<i>Kontrolnih</i>	<i>19</i>
<i>Po inicijativi</i>	<i>26</i>
Preduzete mjere za otklanjanje nepravilnosti	9
<i>Donijeto rješenja</i>	<i>2</i>
<i>Ukazivanje na zapisnik</i>	<i>7</i>
Podnijeto zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka	2
Podnijeto krivičnih prijava	1

Mjera 3: Unaprijediti program monitoringa voda koji bi bio u skladu sa preporukama i smjernicama Okvirne direktive o vodama.

Aktivnosti na implementaciji ove mjere je neophodno kontinuirano sprovesti od strane Uprave za vode, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju i Agencije za zaštitu životne sredine.

Kupovina i instalacija automatskih stanica za kvalitet voda na izlaznim profilima međudržavnih vodotoka i unaprjeđenje laboratorije u tehničkom smislu za analizu većeg seta elemenata kvaliteta voda u skladu sa Okvirnom direktivom o vodama.

Mjera 4: Uvesti određeni broj automatskih stanica za kontinuirano praćenje stanja kvaliteta voda

Aktivnosti na implementaciji ove mjere je neophodno kontinuirano sprovesti od strane Uprave za vode, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju i Agencije za zaštitu životne sredine.

Kupovina i instalacija određenog broja automatskih stanica za kontinuirano praćenje stanja kvaliteta voda nije realizovana do ovog perioda, zbog nedostatka finansijskih sredstava. Za sada je planirana instalacija jedne automatske stanice na lokalitetu Ckla na Skadarskom jezeru, koja bi se nabavila u okviru projekta ADRICOSM 2.

Mjera 5: Nastaviti s implementacijom Master plana odvođenja otpadnih voda Crnogorskog primorja i Prijestonice Cetinje i Strateškog master plana za kanalizaciju i otpadne vode u centralnom i sjevernom regionu Crne Gore, posebno u dijelu izgradnje PPOV i sanacije postojeće kanalizacione infrastrukture

Navedenim dokumentima definisani su investicioni planovi za sve opštine u Crnoj Gori, na osnovu kojih se gradi kanalizaciona mreža, postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i ostali segmenti kanalizacionog sistema, kako bi se do kraja razmatranog perioda (kraj 2029.g) obezbjedila puna implementacija implementacija Direktive 91/271/EEZ o prečišćavanju komunalnih otpadnih voda.

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovesti kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su lokalne samouprave, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, jedinice za implementaciju projekata DOO „Vodacom“ i DOO „Procon“, kao i Direkcija javnih radova.

Do kraja 2013. godine i u periodu januar jun 2014. godine realizovane su sljedeće aktivnosti i projekti vezani za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže:

- U izvještajnom periodu postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV) na Žabljaku bilo je u probnom radu, nakon što je u decembru 2013. godine puštano u funkciju. Kapacitet PPOV je 2000 ES, a vrijednost projekta sa dovodnim kolektorom je 1,1 milion eura. Sporazumom o razvojnoj pomoći između Crne Gore i Slovenije obezbijedeno je da se za projekat izgradnje PPOV podrži sa 485.000 €, u vidu donacije. Iz kapitalnog budžeta obezbijedena su preostala sredstva.

- U maju 2014. godine završena je izgradnja i pušteno je u rad PPOV u Budvi, kapaciteta 110.000 ES. Projekat se realizuju kroz javno privatno partnerstvo sa austrijskom firmom WTE sa kojom je zaključen Ugovor za izgradnju dva postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, kanalizacione mreže, transportnih sistema sa pumpnim stanicama, kao i za održavanje tih postrojenja za 30 godina u vrijednosti od 58 miliona eura. Prema podacima dobijenim od opštine Budva, vijednost ovog dijela projekta je cca 20 miliona eura.
- Nakon što je u junu 2013. godine završena izgradnja 34,2 km kanalizacione i vodovodne mreže i 5 pumpnih stanica u opštini Kotor, u iznosu od 6,8 miliona eura, u izvještajnom periodu su otklanjani nedostaci koji su primjećeni u toku rada sistema (u skladu sa Ugovorom period od godinu dana nakon završetka izgradnje). Sredstva opštinskog budžeta u iznosu od 545 hiljada eura, uč ešće Vlade u iznosu od 1,341 milion eura, kreditna sredstva Njemač ke razvojne (KfW) banke u iznosu od 4,821 milion eura i donacija KfW banke 155.750 eura.
- Nastavljeni su radovi na izgradnji PPOV u Nikšiću kapaciteta 110.000 ES u iznosu od 14,8 miliona eura. Sredstva za realizaciju projekta obezbijedena su iz kredita EIB. Projektom je obuhvaćena i rehabilitacija kolektora u tunelu između grada i PPOV u dužini od 1,3 km i postavljanje cijevi za evakuaciju prečišćenih voda. Do kraja izvještajnog perioda završeno je preko 85% građevinskih radova i isporučena kompletna oprema od koje je 85% montirano. (Napomena: Dio PPOV kojim se obezbjeđuje mehaničko prečišćavanje otpadnih voda, pušteno je u rad 18. septembra 2014. godine).
- Nastavljeni su radovi na realizaciji projekta izgradnje 17,6 km kanalizacione mreže, 14,6 km vodovodne mreže i 12 pumpnih stanica u opštini Tivat, u vrijednosti od 9,491 miliona eura. Do kraja izvještajnog perioda realizovano je 83 % ukupnih ugovorenih radova. Sredstva za realizaciju projekta obezbijedena su iz sljedećih izvora: opštinski budžeta u iznosu od 3,644 miliona eura, kreditna sredstva KfW banke u iznosu od 5,712 milion eura i donacija KfW banke 155.750 eura.
- Nastavljeni su radovi na izgradnji vodovodne i kanalizacione mreže u opštini Herceg Novi koji obuhvataju izgradnja 35,3 km vodovodne i kanalizacione mreže, 13 pumpnih stanica i jednog podmorskog ispusta. Do kraja izvještajnog perioda završeno je 66 % ugovorenih radova, čija vrijednost iznosi 18,522 miliona eura. Sredstva za realizaciju projekta obezbijedena su iz: kredit KfW banke u iznosu od 13,059 miliona eura, učešće Vlade CG - 2,923 miliona eura i budžeta Opštine 2,394 miliona i donacija KfW banke 155.750 eura.
- Nastavljeni su radovi na izgradnji PPOV u Herceg Novom kapaciteta 65.000 ES u vrijednosti od od 8,8 miliona eura. Do kraja izvještajnog perioda realizovano je 56% ugovorenih radova. Sredstava potrebna za realizaciju projekta obezbijedena su iz kredita KfW banke - 6,304 miliona eura, učešće Vlade CG - 1,336 miliona eura i budžeta Opštine - 1,198 miliona eura.
- Nastavljene su aktivnosti vezane za izgradnju PPOV za opštine Kotor i Tivat. Nakon sprovedenog tenderskog postupka, 14.02.2014. godine, potpisan je Ugovor o projektovanju i izgradnji PPOV, kapaciteta 72.000 ES u iznosu od 10,3 miliona eura. Preojektat se finansira iz kredita KfW banke. U izvještajnom period završena je izrada Glavnog projekta i započet postupak njegove revizije (Napomena: revizija je završena krajem septembra). Očekuje se da će se nakon usvajanja Glavnog projekta steći uslovi za dobijanje građevinske dozvole za izgradnju PPOV. U izvještajnom periodu pokrenut je postupak rješavanja imovinsko pravnih odnosa za zemljište na lokaciji PPOV, kao preduslov za dobijanje Građevinske dozvole.

- Nastavljene su aktivnosti vezane za realizaciju projekta izgradnje PPOV u Baru, kapaciteta 68.600 ES. U prethodnom periodu urađena je sva potrebna projektna dokumentacija na osnovu koje je raspisan tender za izbor projektanta Glavnog projekta i izvođača radova. Tenderski postupak i nije završen jer Opština Bar do kraja izvještajnog perioda nije obezbijedila uslove (nije riješila imovinsko pravna pitanja za zemljište na lokaciji PPOV) za zaključivanje ugovora sa prvorangiranim ponuđačem - WTE, Austrija. (Napomena: U toku su aktivnosti na prevazilaženju problema i očekuje se da isti budu riješeni tokom mjeseca oktobra). Obezbiježene su prostorno-planske pretpostavke za realizaciju projekta, čija je ukupna vrijednost, prema ponudi WTE je 15,3 miliona eura. Planirana konstrukcija finansiranja: kredit KfW banke - 13,574miliona eura, budžet Opštine 1,681 miliona eura.
- Nastavljene su aktivnosti vezane za realizaciju projekta izgradnje 33,4 km vodovodne i kanalizacione mreže i 4 pumpne stanice sa izgradnjom novog podmorskog ispusta u Baru, U prethodnom periodu urađena je sva potrebna projektna dokumentacija na osnovu koje je raspisan tender za izbor izvođača radova. Tenderski postupak i nije završen jer Opština Bar do kraja izvještajnog perioda nije obezbijedila uslove (nije riješila imovinsko pravna pitanja na pojedinim djelovima trase cjevovoda) za zaključivanje ugovora sa prvorangiranim ponuđačem. (Napomena: U toku su aktivnosti na prevazilaženju problema). Obezbiježene su prostorno-planske pretpostavke za realizaciju projekta, čija je ukupna vrijednost 13,2 miliona eura. Planirana konstrukcija finansiranja: kredit KfW banke 6,953 miliona eura, budžet Opštine 6,065 miliona eura i 156.000 eura donacije KfW banke.
- Nastavljene su aktivnosti na realizaciji projekta izgradnje PPOV kapaciteta 28.000 ES i kanalizacione mreže (glavnog kolektora) u dužini od 5,4 km u opštini Pljevlja. Projektom je obuhvaćena i sanacija korita rijeke Čehotine u dužini od cca 4,5 km. Za sva tri segmenta projekta urađen je elaborat procjene uticaja na životnu sredinu (EIA). U izvještajnom periodu završeni su tenderski postupci za izbor izvođača radova za glavni kolektor i PPOV i nadzor nad izgradnjom i zaključeni ugovori u martu 2014. godine. Obezbiježene su prostorno-planske i imovinsko-pravne pretpostavke za izgradnju PPOV i glavnog gradskog kolektora i dobijena građevinska dozvola za izgradnju kanalizacione mreže. Urađen je nacrt tenderske dokumentacije za izvođenje radova na sanaciji korita rijeke Čehotine. Izvršena ekproprijacija za segmente projekta koji se odnose na izgradnju PPOV i glavnog kolektora. Predstoji rješavanje imovinsko pravnih odnosa za sanaciju korita rijeke Čehotine. Vrijednost ugovorenih radova za izgradnju kolektora i kanalizacione mreže i PPOV iznosi 7,02 miliona eura. Sredstva za realizaciju projekta obezbijedena su iz IPA 2010 prigrama (3,5 miliona eura), IPF MW (1,4 miliona eura) i ostatak iz kredita EIB.
- U izvještajnom period nastavljene su aktivnosti vezane za realizaciju projekta izgradnje PPOV, kapaciteta 20.000 ES i 10,5 km kanalizacione mreže u opštini Cetinje. Ukupna vrijednost investicija prema podacima iz Idejnog projekta, iznosi 14,1 miliona eura. U ovom periodu završen je i revidovan Idejni projekat izgradnje kanalizacione mreže i PPOV. Tender za izbor izvođača radova za izradu glavnog projekta i izgradnju dijela kanalizacione mreže, raspisala je Delegacija evropske unije (sredstva IPA 2011 programa), a ugovor sa izabranim izvođačem zaključen je 25. februara 2014. godine. Za drugi segment kanalizacione mreže raspisan tender. U okviru IPA programa obezbijedeno je 3,2 miliona eura. Pored toga obezbijedena i donacija iz IPF MW u iznosu od 0,9 miliona eura. Ostatak sredstava će biti obezbijeden iz kredita EIB-a. U izvještajnom periodu pripremljen je tender za izradu nedostajuće dokumentacije (glavni projekat hidrotehničkog tunela »Belveder«, vodoprivredna studija i sl.). Stvorene su prostorno -

planske pretpostavke za realizaciju projekta i riješeni imovinsko pravni odnosi za kanalizacionu mrežu.

- U opštini Bijelo Polje, u razmatranom periodu je revidovan Idejni projekat izgradnje kanalizacione mreže i PPOV kapaciteta 20.000 ES. Tender za izbor izvođača radova po Žutoj knjizi FIDIC („design & build“) za izradu glavnog projekta i izgradnju 6,7 km kanalizacione mreže i 6 pumpnih stanica raspisala je Delegacija evropske unije (sredstva IPA 2011 programa), 28 aprila 2014. godine. Tender za reviziju glavnih projekata i nadzor nad izvođenjem radova raspisan je 11. februara 2014. godine. U izvještajnom periodu pripremljena je i tenderska dokumentacija za izgradnju PPOV. Projekat će se finansirati iz kredita EIB, sredstava obezbijeđenih iz IPA 2011 programa u iznosu od 3,6 miliona € (izgradnja kanalizacione mreže) i sredstava IPF MW u iznosu od 1,7 miliona €. Obezbiđene su prostorno - planske pretpostavke za realizaciju projekta, a u toku su aktivnosti vezane za rješavanje imovinsko - pravih pitanja.
- Nastavljene su aktivnosti vezane za realizaciju projekta izgradnje PPOV, kapaciteta 20.000 ES i kanalizacione mreže u dužini od 20,67 km u opštini Berane. Prema urađenoj projektnoj dokumentaciji, ukupna vrijednost projekta iznosi 10,842 miliona €. Ovim iznosom obuhvaćeni su i troškovi vezani za izradu projektne dokumentacije, eksproprijacije, PDV i nadzora nad izvođenjem radova. U 2013. godine završen je i revidovan Idejni projekat na bazi kojeg je raspisan tender za izradu Glavnog projekta kanalizacione mreže. U izvještajnom periodu, odnosno u februaru 2014. godine urađen je, a u junu 2014. godine i revidovan Glavni projekat kanalizacione mreže. U ovom periodu pripremljena je tenderska dokumentacija za izbor izvođača radova na kanalizacionoj mreži (crvena knjiga FIDIC), za izbor projektanta i izvođača radova na PPOV (žuta knjiga) i nadzora nad izvođenjem radova. U prethodnom periodu obezbijeđene su prostorno - planske pretpostavke za realizaciju projekta. U dijelu projekta koji se odnosi na izgradnju kanalizacione mreže, obezbijeđeni su urbanističko-tehnički uslovi (UTU) na osnovu Odluke o utvrđivanju javnog interesa za izgradnju kanalizacione mreže. Za dio projekta koji se odnosi na izgradnju kanalizacione mreže riješeni su imovinsko-pravni odnosi, dok je rješavanje ovih pitanja za dio lokaciju PPOV u toku. Pretpostavljeni izvori finansiranja: IPA 2012-2013 i kredit EIB.
- U opštini Ulcinj nastavljena je izrada glavnog projekta kanalizacione mreže (13 km za 4 naselja), a od početka 2014 godine otpočele su aktivnosti revizije glavnog projekta.
- U opštinama Plav u razmatranom periodu završen je idejni projekat izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže i revidovan u martu 2014. godine.
- U opštini Rožaje u razmatranom periodu nastavljeno je sa izradom idejnog projekta izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže, a od početka 2014 godine radi se na reviziji idejnog projekta PPOV-a i kanalizacione mreže;

Mjera 6: Uspostaviti zakonom propisane zone sanitarne zaštite

---

Shodno Zakonu o vodama („Službeni list RCG“, broj 27/07), područja na kojima se nalaze izvorišta površinske i podzemne vode koja se koriste ili su prostornim planskim dokumentima predviđena za javno vodosnabdijevanje, moraju biti zaštićena od namjernog ili slučajnog zagađivanja i drugih uticaja koji mogu nepovoljno djelovati na izdašnost izvorišta i na zdravstvenu ispravnost vode (zone sanitarne zaštite).

Zone sanitarne zaštite izvorišta, u odnosu na režim zaštite, utvrđene Pravilnikom o određivanju i održavanju zona i pojaseva sanitarne zaštite izvorišta i ograničenjima, su:

- *zona strogog režima zaštite - I zona zaštite (zona neposredne zaštite);*
- *zona ograničenog režima zaštite - II zona zaštite (uža zona zaštite);*
- *zona nadzora - III zona zaštite (šira zona zaštite);*

Kao nosioci ove mjere određene su lokalne samouprave, a aktivnosti na uspostavljanju zakonom propisanih zona sanitarne zaštite, potrebno je sprovesti kontinuirano.

Opština Andrijevica: Gradski dio područja Andrijevice snabdijeva se vodom sa izvorišta Krkori, koje je kaptirano 1984, sa kapacitetom od 100 dm³/sec. Na vodovodnom sistemu postoji rezervoar kapaciteta 70 m³. Oko vodozahvata je uspostavljena neposredna zona zaštite, dok ostale zone nijesu uspostavljene.

Opština Bar: Sva izvorišta od javnog vodosnabdijevanja grada Bara imaju definisanu užu i širu zonu sanitarne zaštite izvorišta.

Opština Berane: U Beranama postoje 2 vodoizvorišta gdje su uspostavljene zone sanitarne zaštite: Prekidna komora vodoizvorišta Merića vrelo i Manastirsko vrelo.

Opština Bijelo Polje: JP Vodovod „Bistrica“ je sprovodio aktivnosti na polju zaštite lica i imovine kroz proces stručnog i tehničkog osposobljavanja, kao i izvođenje građevinskih radova na proširenju kaptaže i zaštite glavnog izvorišta.

Uspostavljene su 2 zone sanitarne zaštite-uža zona i šira zona zaštite oko same kaptaže vodoizvorišta, a uspostavljena je i 24-časovna stražarska služba.

Opština Budva: Zone sanitarne zaštite su uspostavljene, a nove mjere i radnje po ovom pitanju nijesu preduzimane u izvještajnom periodu.

Prijestonica Cetinje: Nije bilo aktivnosti na uspostavljanju zona sanitarne zaštite.

Opština Danilovgrad: Na uspostavljanju zakonom propisanih zona sanitarne zaštite u izvještajnom periodu nije bilo značajnijih aktivnosti zbog nedostatka finansijskih sredstava i neriješenih imovinskih pitanja. U ranijem periodu, u skladu sa Zakonom o vodama („Sl. list Crne Gore“ „br. 32/11), urađeni su Elaborati higijenske i sanitarne zaštite za četiri od postojećih šest vodoizvorišta sa kojih se vrši vodosnabdijevanje danilovgradskog vodovoda.

Opština Herceg Novi: Opština Herceg Novi se snabdijeva vodom za piće iz Bilećkog jezera i izvorišta Opačica u Kutskom polju.

Glavni izvor snabdijevanja vodom opštine Herceg Novi je Bilećko jezero koje se nalazi najvećim dijelom na teritoriji Bosne i Hercegovine, a samo oko 18% je na teritoriji Crne Gore. Laboratorija HET-a (Hidroelektrana Trebinje) posjeduje kvalitetnu opremu i stručnu ekipu za praćenje kvaliteta vode u jezeru. Stručni tim laboratorije kontinuirano uzima uzorke i prati sve relevantne parametre koji određuju kvalitet vode. Laboratoriji JP „Vodovod i kanalizacija Herceg Novi, dostupni su ovi podaci o kvalitetu jezerske vode.

Izvorište „Opačica“ u Kutskom polju kod Zelenike je podzemna akumulacija koja je od 1981. godine bila glavno izvorište za snabdijevanje opštine Herceg Novi vodom. Opačica ima definisane uže i šire zone sanitarne zaštite određene Odlukom o utvrđivanju zona sanitarne

zaštite za izvorište Opačica u Zelenici (Sl. list Crne Gore – Op. propisi br. 40/10), ali one su nažalost značajno ugrožene.

Opština Kolašin: Još uvijek je na snazi Projekat zaštite vodoizvorišta za snabdijevanje grada Kolašina iz 1981. godine. Predviđeno je u ovoj godini da se odrede zone sanitarne zaštite za sva vodoizvorišta, shodno Zakonu o vodama.

Opština Kotor: Kotor ima 6 izvorišta za snabdijevanje vodom preko sistema javnog izvorišta. Za 3 izvorišta - "Spila" Risan, "Orahovac" i "Tabačina" urađeni su elaborati (glavni projekti) o zaštitnim zonama sa utvrđenim granicama, na koje još nije data saglasnost. Za ostala 3 izvorišta je pokrenut postupak za izradu elaborata. Na svih 6 izvorišta se vrši redovna kontrola kvaliteta i hlorisanje vode.

Opština Mojkovac: Nije bilo aktivnosti u izvještajnom periodu.

Opština Nikšić: Na postojećim vodoizvorištima su uspostavljene zone sanitarne zaštite koje se redovno održavaju.

Opština Plav: U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti na uspostavljanju zona sanitarne zaštite. Vodozahvat se nalazi pored Jaseničke rijeke. Kaptaza je ograđena, a ostale zone sanitarne zaštite nijesu uspostavljene. Kapacitet izvorišta je oko 50 dm³/sec.

Opština Plužine: Opština ne posjeduje Odluku o zonama sanitarne zaštite voda, ali su započete aktivnosti na rekonstrukciji vodovoda a po prijemu radova nastaviće se aktivnosti po pitanju uspostavljanja zakonom propisane zone sanitarne zaštite.

Opština Pljevlja: Opština Pljevlja još nije uspostavila zakonom propisane zone sanitarne zaštite. Urađen je Projekat sanitarne zaštite akumulacije "Otilovići" (JUGINUS, Beograd, 2001. godina) kojim je predviđeno uspostavljanje 3 zone sanitarne zaštite kako bi glavno izvorište vode za piće opštine Pljevlja dobilo adekvatan tretman. Ovaj projekat potrebno je inovirati.

Glavni grad Podgorica: Na teritoriji Glavnog grada, sva izvorišta u vodovodnom sistemu imaju definisanu projektnu dokumentaciju za sanitarne zone zaštite. U skladu s ovom dokumentacijom, izvode se radovi i mjere na samim izvorištima, prvenstveno mjere sanitarne zaštite, odnosno zaštite od zagađenja.

Opština Rožaje: Rožaje se vodom snabdijeva sa izvorišta rijeke Ibar udaljenog cca 8km od grada cjevovodom Fi 300mm koji je prilično amortizovan. Turska vladina organizacija Tika je donirala cijevi fi 600mm za novi cjevovod za ugradnju i izradu novog rezervoara zapremine 2000m³. Potpisan je ugovor sa preduzećem PNP "Perošević" iz Bijelog Polja koja izvodi radove na bazenu i cjevovodu.

Kako je izvršeno fizičko i sanitarno obezbjeđenje kaptaze izvorišta vrela Ibra, prilikom izgradnje novog cjevovoda sa novim rezervoarom planira se ograđivanje i fizička zaštita ovog objekta. Takođe se planira i stalni nadzor sistemom video kamera ili konstantnim dežurstvom.

Opština Šavnik: Nije bilo aktivnosti na uspostavljanju zona sanitarne zaštite.

Opština Tivat: U skladu sa Zakonom o vodama („Sl.list RCG“, broj 27/07 i „Sl.list CG“, broj 32/11) i Pravilnikom o bližem sadržaju i načinu vođenja vodnih katastra („Sl.list CG“, broj 81/08) Sekretarijat za finansije i ekonomski razvoj vodi Registar voda od lokalnog značaja. U Registar se upisuju vode manjih vodotoka i izvorišta do 30 l/s u hidrološkom minimumu sa podacima o nazivu, položaju, izdašnosti izvorišta, dužini toka vodotoka, površini sliva, prijedlozi mjera zaštite, rekonstrukcije, kao i sa realizovanim mjerama i dr.

Registar nije konačan, podaci se u toku godine ažuriraju, u skladu sa dobijenim podacima sa terena. Za ova izvorišta određiće se zone sanitarne zaštite u skladu sa Pravilnikom o određivanju i održavanju zona i pojaseva sanitarne zaštite izvorišta i ograničenja u tim zonama („Sl.list CG“, broj 66/09).

Zone sanitarne zaštite utvrđene su za:

- Izvorište Plavda – Elaborat od 20.03.2000. godine
- Izvorište Češljar – Elaborat od 27.11.2000. godine
- Izvorište Brštin – Elaborat od 18.01.2001. godine
- Izvorište Topliš – Elaborat iz marta 1999. godine.

Opština Ulcinj: U opštini Ulcinj nijesu uspostavljene zakonom propisane zone sanitarne zaštite.

Opština Žabljak: Na osnovu Odluke o vodosnabdijevanju, tretmanu i odvođenju otpadnih voda na području opštine Žabljak („Sl.list Crne Gore-opštinski propisi“, br. 15/08), D.O.O. Komunalno i vodovod sprovodi propisanu sanitarnu zaštitu izvorišta.

Mjera 7: Implementirati HACCP u svim vodovodima

Implementacija HACCP (Hazard Analysis Critical Control Point- Analiza opasnosti kritične kontrolne tačke) sistema mjera je neophodna u svim vodovodnim i kanalizacionim preduzećima koja treba po ovom sistemu da vrše kontrolu vode. Akcionim planom je definisano da se aktivnosti na realizaciji ove mjere sprovede kontinuirano, a za nosioce mjere su određena vodovodna i kanalizaciona preduzeća.

Stepen realizacije mjere je još uvijek na niskom nivou, prije svega zbog neinformisanosti opštinskih vodovodnih i kanalizacionih preduzeća o postupku implementacije HACCP sistema, kao i zbog nedostatka finansijskih sredstava.

S tim u vezi, preporuka JP „Vodovod i kanalizacija“ Herceg Novi je da Ministarstvo održivog razvoja organizuje seminar za predstavnike svih vodovoda u Crnoj Gori, na kome bi bili upoznati s tim šta predstavlja HACCP, koji je njegov značaj, kao i na koji način da se najefikasnije izvrši implementacija HACCP-a, da se dostave podaci o organizacijama koje su sertifikovane za uvođenje HACCP-a.

U nastavku slijedi pregled dosadašnjih aktivnosti na realizaciji mjere u pojedinim preduzećima.

Vodovod „Bistrica“ Bijelo Polje

JP Vodovod „Bistrica“ u saradnji sa Udruženjem vodovoda Crne Gore, otpočelo je pripreme za uvođenje HACCP standarda.

Formirana je radna grupa za pripremu i uvođenje HACCP sistema u preduzećima za vodosnabdijevanje Crne Gore. Radna grupa ima za cilj da pruži adekvatnu podršku vodovodnim preduzećima da na kvalitetan način implementiraju HACCP sistem, da olakša komunikaciju sa nadležnim ministarstvom i definiše dalje korake na implementaciji sistema.

JP „Vodovod i kanalizacija“ Bar:

JP „Vodovod i kanalizacija“ Bar je početkom 2014. godine počeo sa implementacijom osnovnih načela HACCP plana. Oformljeni HACCP tim je početkom februara 2014. godine odradio validaciju datog HACCP plana i upoznao radnike na kaptažama sa opštim načelima HACCP plana, zbog mogućnosti primjene istog. U narednom periodu, planirana je edukacija zaposlenih.

JP „Vodovod i kanalizacija“ Cetinje:

U „Vodovod i kanalizacija“ Cetinje nastavljene su aktivnosti na određivanju kontrolnih kritičnih tačaka CCT u sistemu snabdijevanja vodom. Vršiti se analiza i procjena bioloških, hemijskih i fizičkih opasnosti (hazarda) od ulaznih sirovina, preko rukovanja, proizvodnje i distribucije vode do krajnjeg korisnika.

Kao mjera poboljšanja procesa hlorigisanja u februaru 2014. godine, instalirana je automatska hlorna stanica u prekidnoj komori (PK „Lašor“), koja je označena kao važna kontrolna kritična tačka u analizi i procjeni rizika na kvalitet vode. Na ovaj način stvoreni su uslovi za ispunjenje zahtjeva koje u pogledu bezbjednosti treba da ima voda za piće u distributivnoj mreži, s aspekta zaštite zdravlja stanovništva.

Na IV Međunarodnoj konferenciji „Izazovi u oblasti voda i otpadnih voda“, održanoj u Ohridu, 02.-03.juna 2014. godine, predstavljen je rad „Primjena HACCP principa u prečišćavanju vode za piće“. Rad se odnosio na vodovodni sistem Cetinja.

JP „Vodovod i kanalizacija“ Nikšić:

Programom rada za 2013. godinu je bilo predviđeno uvođenje i implementacija HACCP sistema. Upravni odbor je donio odluku o uvođenju HACCP sistema, a formiran je i tim za rad na uvođenju HACCP sistema, kao i usvojen obrazac za izradu procedura i uputstava. Urađen je poslovnik, 11 dokumenata (hazardi, kritične kontrolne tačke, kontrolne tačke, i dr.), i 12 procedura (8 opštih i 4 procedure vezane za kritične kontrolne tačke). Urađena su uputstva koja prate procedure i definisani zapisi i prilozi. Paralelno sa radom na dokumentaciji odrađeni su radovi na terenu, i to:

- adaptacija prostorija u pojedinim objektima,
- adaptacija krovova na objektima za vodosnabdijevanje i hlorigisanje,
- obezbjeđenje agregata za kontinuirano napajanje hlorigatora električnom energijom,
- uspostavljeno kontinuirano hlorigisanje vode za naselje Šipačno i Župa Nikšićka,
- izvršena je rekonstrukcija objekta PS Duklo.

HACCP sistem je implementiran, ali nije sertifikovan od ovlašćenog sertifikacionog tijela.

JP „Vodovod i kanalizacija“ Kotor:

Realizacija mjere je još uvijek u početnoj fazi.

JP „Vodovod“ Pljevlja:

Kada je u pitanju implementacija HACCP standarda u JP „Vodovod“ Pljevlja, djelimično je zastupljena u određenim segmentima, ali taj sistem nije zaokružen usled nedostatka finansijskih sredstava jer JP „Vodovod“ Pljevlja u sklopu svojih nadležnosti vrši isključivo održavanje postojeće mreže i objekata, ali svakako učestvuje u svim aktivnostima koje se sprovode kako bi se kompletan sistem vodosnabdijevanja i odvođenja otpadnih voda unaprijedio.

U periodu januar-jun 2014.godine, ugrađene su hlorne stanice na dva vodoizvorišta (Breznica i Bogiševac), a izvršena je i sanacija glavnog dovodnog cjevovoda iz pravca kaptaza Odžaka (Zmajevac, Mandojevac, Bezarska Vrela) gdje je rađeno na sanaciji sanitarnih zona kaptaznih građevina, kao i zamjena glavnih sektorskih zatvarača, vazdušnih ventila i muljnih ispira duž trase cjevovoda, a sve u cilju povećanja količine pitke izvorske vode na PPV „Pliješ“.

Kada su u pitanju analize vode i uzorkovanje, osim svoje laboratorije za analizu vode na PPV „Pliješ“, JP „Vodovod“ Pljevlja raspolaže mobilnom laboratorijom koja je prenosiva i omogućava uzimanje određenih parametara vode na licu mjesta, a vrši se kontrola vode preko nadležnih institucija specijalizovanih za određene vrste analiza.

JP „Vodovod“ Pljevlja je u stalnoj komunikaciji sa Službom sanitarne zaštite i na taj način se postiže velika sigurnost u smislu bezbjednosti i ispravnosti vode za piće.

JP „Vodovod i kanalizacija“ Podgorica:

D.O.O. "Vodovod i kanalizacija"-Podgorica, radi na uvođenju HACCP-a kroz implementaciju 7 od 12 definisanih koraka primjene HACCP sistema. S tim u vezi, implementirani su sljedeći koraci primjene HACCP sistema:

- Opisivanje cjelokupnog procesa proizvodnje vode za piće, karakteristike vode koja se isporučuje potrošačima kao i definisanje namjene proizvoda (vode za piće)
- Izrada dijagrama toka cjelokupnog procesa proizvodnje vode—od izvorišta do potrošača
- Analiza rizika, procjena veličine opasnosti i rizika- Sačinjavanje liste svih mogućih opasnosti i definisanje kontrolnih mjerenja za sva izvorišta sirove vode i distributivnu mrežu (i rezervoare vode gdje postoje)
- Identifikacija kritičnih kontrolnih tačaka (CCP) – na osnovu analize rizika u svim fazama proizvodnje vode za piće, pri čemu su određene CCT na svim vodoizvorištima i distributivnoj mreži
- Definisane kritičnih granica za CCP- Poštujući kriterijume za bezbjednost vode za piće koji su sadržani u regulativama i Uputstvima (Pravilnik o bližim zahtjevima koje u pogledu bezbjednosti treba da ispunjava voda za piće, Sl.list Crne Gore, br.24/2012, Direktiva EU i preporuke Svjetske zdravstvene organizacije), D.O.O.“Vodovod i kanalizacija” Podgorica je uspostavilo i kritične limite (parametre), na kritičnim kontrolnim tačkama, na osnovu kojih se prati da li su kontrolne mjere koje se primjenjuju pod kontrolom ili ne
- Uspostavljanje sistema monitoringa za svaku kritičnu kontrolnu tačku (CCP)—propisan monitoring koji se sprovodi po tačno definisanom planu, frekvencom i na tačno definisanim mjernim mjestima. Ispitivanje parametara kvaliteta vode, definisanih monitoringom, vrši se u akreditovanoj internoj laboratoriji ovog Društva
- Definisane procedure koje definišu korektivne mjere koje se primjenjuju kada rezultati mjerenja ukazuju na gubitak kontrole nad CCP – korektivne mjere koje obuhvataju niz radnji

koje se preduzimaju sa ciljem eliminacije ili minimiziranja rizika ili njihovog svođenja na prihvatljiv nivo.

JP „Vodovod i kanalizacija“ Tivat:

JP „Vodovod i kanalizacija“ Tivat je u fazi uvođenja HACCP-a. Preduzete su aktivnosti povodom novih standarda o bezbjednosti vode za piće i redovno se vodi evidencija o kontroli kvaliteta vode.

JP „Vodovod i kanalizacija“ Rožaje:

Sprovedene su određene aktivnosti edukativnog karaktera.

Mjera 8: Izvršiti delineaciju vodnih tijela u Crnoj Gori

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovoditi kontinuirano, a nadležni za sprovođenje su Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprava za vode.

U okviru inicijalne karakterizacije riječnih slivova biće izvršena delineacija vodnih tijela. U toku je procedura za dobijanje IPA pretpristupne pomoći za izradu ovog projekta.

IV) Morski ekosistem

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za oblast morski ekosistem, definisane su 3 mjere koje je potrebno sprovesti u kontinuitetu, i sve tri su u fazi realizacije.

Mjera 1: Definisanje vodnih tijela, kopnenih, tranzicionih (bočatnih) i obalnih voda

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovesti kontinuirano, od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Aktivnosti su u toku. Što se tiče Crnomorskog sliva definisana su vodna tijela u okviru Plana upravljanja rijekom Savom (za rijeke Lim, Čehotina, Tara, Piva).

Mjera 2: Sanirati kanal Port Milena

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovesti kontinuirano, od strane opštine Ulcinj.

Problem zagađenosti vode u Port Mileni prepoznat je kao ključni problem za dalji razvoj opštine Ulcinj. Opština Ulcinj je početkom 2013.godine izradila ocjene i klasifikacije mulja kao otpada i oznaka kvaliteta vode kao prvi korak za izradu projekta čišćenja navedenog kanala. Vlada Slovenije je posredstvom UNIDO-a i uz podršku Ministarstva održivog razvoja i turizma i Opštine Ulcinj, odobrila sredstva za implementaciju projekta „Priprema ekološke remedijacije oblasti Port Milena u Ulcinju iskopavanjem i tretmanom kontaminiranog mulja i sedimenta” u iznosu od 250.000 eura.

Implementacija ovog projekta predstavlja preduslov za buduću kompleksnu ekološku rehabilitaciju ovog područja koja podrazumijeva: odstranjivanje sedimenta i mulja iz kanala; izgradnju kanalizacionih postrojenja za tretman komunalnih i industrijskih otpadnih voda; prostorna organizacija područja oko Port Milene i prilagođavanje terena za turističke i sportske aktivnosti, kao i izgradnja kanala između Port Milene i rijeke Bojane.

Mjera 3: Nastaviti s praćenjem morskog biodiverziteta i istim obuhvatiti sve grupe organizama

Aktivnosti na implementaciji mjere potrebno je sprovesti kontinuirano, od strane Agencije za zaštitu životne sredine, Ministarstva održivog razvoja i turizma i Instituta za biologiju mora.

Agencija za zaštitu životne sredine je potpisala Standardno pismo o saglasnosti sa kancelarijom UNDP za realizaciju projekta "Studije izvodljivosti i dogovoreni plan za uspostavljanje morskog zaštićenog područja Platamuni". U okviru realizacije projekta, ekspertski tim Agencije za zaštitu životne sredine i Instituta za biologiju mora izvršiće terenska istraživanja i prikupiti relevantne podatke, kako s aspekta bioloških vrijednosti tako i sa aspekta kulturno-istorijskih, socio-ekonomskih i planskih, i na bazi analiza koncipirati dokument. Rok završetka projekta je jul 2014. godine.

Takođe, u skladu sa članovima 38 i 39 Zakona o morskom ribarstvu i marikulturi (Sl. list Crne Gore, br. 56/09), i na osnovu Uredbe o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2013.godinu-AGROBUDŽET, Program B.1.3 Održivo upravljanje i

očuvanje resursa ribe i drugih morskih organizama, u periodu januar-jun 2014. godine, Institut za biologiju mora je sproveo sljedeće aktivnosti:

Monitoring i analiza ulova malog obalnog ribolova na Crnogorskom primorju. Mjesečnom dinamikom, iz četiri crnogorske luke, putem intervjua od ribara se uzimaju podaci o ulovu alatima koji se koriste u malom obalnom ribolovu (mreže stajačice, mreže potegače, parangali). Istovremeno, iz ulova se uzimaju uzorci najzastupljenijih ekonomski važnih vrsta morskih organizama radi određivanja bioloških karakteristika.

Monitoring i analiza ulova kočarskih brodova u tri crnogorske luke (Budva, Bar, Herce Novi) putem intervjua sa vlasnicima brodova.

Uzimaju se uzorci ciljanih vrsta radi biološke analize u laboratoriji za ihtiologiju i morsko ribarstvo Instituta za biologiju mora. Rade se sljedeći parametri: dužina, težina, stadijum zrelosti i težina gonada, otoliti, na osnovu čega se dobijaju ribarstveno-biološki parametri dužinsko težinski odnos, kondicioni indeks, dužina dostizanja prve polne zrelosti, starost itd. Podaci pokazuju stanje ovih resursa na Crnogorskom primorju.

Istraživanje demerzalnih resursa na kontinentalnoj podini i padini (dubine od 50 do 750 metara) u okviru programa MEDITS (Monitoring kočarskih resursa u Mediteranu), u Crnogorskim vodama planirano je u drugoj polovini jula mjeseca 2014. godine istraživačkim brodom "PASQUALE E CRISTINA". Podaci koji će se prikupiti tokom ovih istraživanja obrađivaće se u Institutima u Bariju i Kotoru u periodu septembar-novembar 2014. godine i biće prezentovani na GFCM sastancima kao zajednička procjena stanja demerzalnih resursa u GSA 18.

Istraživanje resursa male plave ribe (pelagični resursi) u Jadranu u okviru projekta MEDIAS, upotrebom dvije direktne metode, ehosondiranjem i metodom dnevne produkcije jaja i larvi incuna (DEPM-Daily Egg Production Model) obaviće se u periodu 20.07.2014.-15.08.2014. godine, istraživačkim brodom „GANFRANCO DALLAPORTA” CNR iz Italije. Podaci će se obrađivati u Institutima u Ankoni i Kotoru, i tokom AdriaMed radne grupe za pelagične resurse.

Eksperimentalno kočarenje u Bokokotorskom zalivu, obavljeno je u junu 2014. godine, i to po dva poteza na relacijama Perast—Risan i Perast—Ljuta. Podaci dobijeni ovim istraživanjem upoređiće se sa posljednjim kočarskim istraživanjem u Boki Kotorskoj iz 2000. godine, što će dati pregled stanja demerzalnih resursa na istraživanom području, moguću promjenu u biomasi i abundancu određenih vrsta kao i moguće nove vrste u ulovu.

Istovremeno, tokom cijele godine su vršeni pregledi ribarskih brodova i tehničko-tehnoloških karakteristika ribolovnih alata na području Crnogorskog primorja, u cilju dobijanja saglasnosti za bavljenje privrednim ribolovom, što je jedan od uslova za dobijanje ribarske dozvole, a shodno objavljenom Oglasu za bavljenje privrednim ribolovom, od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

U Baru je od 6. do 7. februara održan kick-off sastanak MAREA SEDAF projekta "Improved knowledge of the main socio-economic aspects related to the most important fisheries in the Adriatic Sea" u okviru kojeg će se vršiti prikupljanje socio-ekonomskih podataka u ribarstvu Crne Gore i čitavog Jadrana. Prvi izvještaj o stanju demerzalne i pelagične flote i količini ulova ovih flota u Crnoj Gori predat je u maju tekuće godine.

U januaru i februaru 2014, predstavnici Instituta za biologiju mora aktivno su učestvovali na sastancima radnih grupa za pelagične i demerzalne resurse GFCM-a gdje su prezentovali

podatke vezano za ove resurse u teritorijalnim vodama Crne Gore, kao i na sastancima subkomiteta GFCM-a, koji su održani u Baru.

Tokom aprila 2014. održani su i sastanci Radne grupe za izradu radnog teksta za Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o morskome ribarstvu i marikulturi, gdje su predložene izmjene Pravilnika o osnovnim konstrukcijsko-tehničkim karakteristikama, načinu upotrebe, vremenu, namjeni, količini i vrsti ribolovnih alata i opreme koja se smije upotrebljavati u velikom i malom privrednom ribolovu i Pravilnika o sportsko-rekreativnom ribolovu na moru.

Nakon analize svih podataka koji će biti prikupljeni tokom 2014. godine, biće pripremljen izvještaj o stanju resursa na Crnogorskom primorju i predat Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja u decembru 2014.godine, koji će služiti kao osnova za dalji razvoj odgovornog ribarstva u Crnoj Gori, shodno odredbama Zakona o morskome ribarstvu i marikulturi (Sl. list Crne Gore, br. 56/09).

Svi podaci i analize stokova u GSA 18, biće osnova za dalje učešće u radu podkomiteta i komiteta Generalne Komisije za ribarstvo Mediterana. Svi ovi podaci biće i osnova za dalje aktivnosti i prema EU u Poglavlju 13-Ribarstvo, naročito u dijelu podgrupe Menadžment resursa i sprovođenje Mediteranske uredbe 1967/2006 EU.

Mapiranje morskih pećina i potencijalnih staništa za ugroženu vrstu- morskmu medvedicu (potez Budva-Bar) donacija Jugopetrol A.D. Kotor. U maju i junu 2014. odrađen je terenski dio istraživanja. Na potezu od Platamuna do Bara evidentirane su i djelimično ispitane morske pećine, a provjerene su i neke koje su u prošlogodišnjem istraživanju na potezu rt Arza-rt Platamuni, označene kao važne. U toku je pisanje izvještaja što će doprinijeti između ostalog i kreiranju kataloga morskih pećina.

Monitoring i biomonitoring kvaliteta vode za marikulturu i procjenu prirodnih resursa školjaka u Bokotorskom zalivu je program koji se sprovodi od 2009. godine na osnovu člana 88 Zakona o morskome ribarstvu i marikulturi (Sl.list Crne Gore, br. 56/09), Strategije razvoja ribarstva Crne Gore i jačanja kapaciteta za implementaciju zajedničke podrške ribarstvu EU, kao i Uredbe o načinu, uslovima i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike-AGROBUDŽETA, Program B-1: Podrška razvoju sektora morskog ribarstva i akvakulture, B.1.3. Mjera održivog upravljanja i očuvanja resursa ribe i drugih morskih organizama.

U okviru ovog programa rade se redovna uzorkovanja morske vode na ukupno 11 uzgajališta školjki i ribe u Bokotorskom zalivu koje podrazumijevaju analize sledećih parametara:

- Monitoring mikrobioloških parametara morske vode (mjesečna dinamika na dva nivoa morske vode - analiza površinskog sloja na dubini od pola metra i vodenog stuba na dubini od 5 m.)
- Monitoring fitoplanktonske komponente (mjesečna dinamika), koji podrazumijeva: Abundancu fitoplanktona (broj ćelija/l), biomasu fitoplanktona (izražena pomoću koncentracije hlorofila a) i determinaciju mikrofitoplanktonskih vrsta.
- Monitoring fizičko-hemijskih parametara morske vode i analizu sadržaja nutrijenata (mjesečna dinamika).

Eksperimentalni projekat „Zaštita uzgajališta mušulja (*Mytilus galloprovincialis*) i kamenica (*Ostrea edulis*) od predatora - orada (*Sparus aurata*)“

U okviru ovog eksperimentalnog projekta, pored osnovnog cilja, koji podrazumijeva pronalazak adekvatne fizičke zaštite uzgajališta od predatora, rade se i sljedeće analize:

- Mikrobiološka analiza mesa mušulja (dvomjesečnom dinamikom)
- Analiza sastava obraštajnih organizama (sezonskom dinamikom).

Od međunarodnih projekata, realizuju se dva IPA projekta:

1. “DEFISHGEAR-Derelict Fishing Gear Management System in the Adriatic region” čiji je osnovni cilj procjena količine, sastava i distribucije otpada u moru, kao i upravljanje zastarjelim ribarskim alatima u Jadranskoj regiji.

U toku prvih mjeseci rada na projektu, započeta su terenska istraživanja profesionalnim ribarskim brodovima (kočama) u cilju procjene količine otpada koji se sakupi tokom redovnih ribolovnih aktivnosti. Intenzivno istraživanje i terenski rad počće u septembru 2014.godine, po planu projekta.

2. “NETCET-Network for conservation of Cetacenas and Sea Turtles in Adriatic sea”, čiji je osnovni cilj procjena brojnosti populacije morskih sisara i morskih kornjača u Jadranskom moru. U prvoj polovini 2014.godine urađen je monitoring stradanja morskih kornjača na području Velike plaže-Ulcinj, u trajanju od 4 mjeseca.

Započeta je druga godina monitoringa brojnosti i identifikacije populacije dobrih delfina *Tursiops truncatus*, na području teritorijalnih voda Crne Gore. Ova aktivnost će trajati do oktobra 2014.

V) Zemljište

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu definisane su 2 mjere u oblasti zemljišta, za koje je predviđena kontinuirana realizacija.

Mjera 1: Nastaviti s projektom remedijacije zagađenja zemljišta na lokaciji dječjeg igrališta u Tivtu

Za realizaciju mjere je nadležna opština Tivat.

Opština Tivat je sprovela postupak bioremedijacije zemljišta u parku na Trgu Dara Petkovića. Površina parka je zatravnjena, čime je postignuta stabilizacija površine da bi se spriječilo stvaranje prašine, što je i bila preporuka u Izvještaju komisije o utvrđivanju potencijalnih izvora zagađenja i određivanja smjernica za eventualni dalji tretman zemljišta na dječjem igralištu u Tivtu broj 0905-294/16 od 01.08.2012. godine.

Mjera 2: S obzirom da je Crna Gora ratifikovala Stokholmsku konvenciju (o dugotrajnim-perzistentnim zagađujućim materijama POP-s) treba nastaviti sa realizacijom ovog monitoringa, jer se njime detektuju osnovni „emiteri“ POP-sova u životnu sredinu, u cilju njihove redukcije do eliminacije iz ekosistema u predviđenom roku.

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, a institucija nadležna za realizaciju mjere je Agencija za zaštitu životne sredine.

U okviru godišnjeg Programa monitoringa životne sredine, Agencija za zaštitu životne sredine realizuje i Program praćenja sadržaja opasnih i štetnih materija u zemljištu. U okviru istog, nastavlja se i sa monitoringom dugotrajnih – perzistentnih zagađujućih materija (POP-sovima), Programom za 2014, praćeno je stanje na 36 lokacija, u 10 opština Crne Gore.

VI) Upravljanje otpadom

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, u oblasti upravljanja otpadom, definisano je 8 mjera.

Mjera 1: Uspostaviti sistem stroge kontrole odlaganja otpada u skladu s postojećom regulativom, kao i budućim zakonskim aktima

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, a nadležne za realizaciju mjere su lokalne samouprave.

U opštini Bar odlaganje komunalnog otpada regulisano je izgradnjom sanitarne deponije na lokalitetu Možura, i time je stvorena pretpostavka za maksimalnu zaštitu zemljišta, voda i vazduha od negativnog uticaja otpada koji se odlaže na toj lokaciji, dok je u opštini Herceg Novi uspostavljena redovna kontrola javnih površina u vezi sa odlaganjem posebno građevinskog i zelenog otpada, uzimajući u obzir da se isti u najvećoj mjeri odlaže na nelegalan način. Što se tiče komunalnog otpada, otvaranjem linije za separatno odlaganje otpada uvedeno je i mjerenje svih količina i vrsta prikupljenog otpada.

Za period januar–jun 2014. godine, JP „Komunalno“ Danilovgrad u saradnji sa Opštinom Danilovgrad je ušlo u završnu fazu izgradnje reciklažnog dovrišta. Takođe, u ovom periodu je nastavljeno sa strogom kontrolom odlaganja otpada putem izdavanja saglasnosti određenim privrednim subjektima radi sakupljanja i transporta otpada na području opštine Danilovgrad, kao i prilikom izdavanja ekoloških saglasnosti.

Reorganizacijom komunalno policijske službe u opština Rožaje očekuje se da se stvore uslovi za kontrolu prikupljanja, transporta i odlaganja otpada.

U opštini Tivat, u periodu januar-jun 2014, vezano za kontrolu otpada na području opštine Tivat i preduzetim mjerama Komunalne inspekcije, inspektori su postupali u sljedećim slučajevima:

- odlaganje građevinskog i komunalnog otpada pored puta za groblje Sv Srd
- odlaganje biorazgradivog otpada, 2 kontrole
- odlaganje komunalnog otpada, 4 kontrole

Mjera 2: Na osnovu Zakona o upravljanju otpadom donijeti podzakonska akta

Rok za izvršenje ove mjere je 2013. godina, a nosilac je Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

U periodu januar-jun 2014. godine, donešeni su sljedeći podzakonski akti na osnovu Zakona o upravljanju otpadom:

- Pravilnik o metodama ispitivanja opasnih svojstava otpada i bližim uslovima koje treba da ispunjava akreditovana laboratorija za ispitivanje opasnih svojstava otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 21/14),
- Pravilnik o izmjeni pravilnika o bližim uslovima za upis u registar posrednika i trgovaca otpadom ("Službeni list Crne Gore", broj 21/14).

Mjera 3: U cilju uklanjanja i sanacije neuređenih odlagališta potrebno je pored obezbjeđivanja finansijskih sredstava, pripremiti i odgovarajuću dokumentaciju, planove za odlagališta čija je procijenjena zapremina od 100 do 1000m³, a za odlagališta čija je zapremina veća od 1000m³ neophodno je uraditi projekte sanacije

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane lokalnih samouprava.

U nastavku slijedi informacija o aktivnostima koje su lokalne samouprave preduzele u izvještajnom periodu po ovom pitanju.

Opština Bar: Izrađen je Elaborat o geotehničkim istraživanjima za sanaciju i rekultivaciju nesanitarnog odlagališta komunalnog otpada Čafe.

Opština Berane: JP Komunalno će u sklopu svojih aktivnosti izvršiti sanaciju odlagališta ispod 100 m³, dok će plan za odlagališta od preko 100 m³, i projekat sanacije odlagališta preko 1000 m³ biti uključeni u budući Lokalni plan upravljanja otpadom, čija izrada je u toku.

Započeta je realizacija projekta sanacije odlagališta Vasove vode u Beranselu. Urađeni su urbanističko-tehnički uslovi i Projektni zadatak.

Opština Bijelo Polje: U opštini Bijelo Polje postoji samo jedno privremeno odlagalište Biokovac-Kumanica, za koje su donesene Odluka za privremeno korišćenje i Odluka o načinu privremenog skladištenja komunalnog otpada. Za neka manja nelegalna odlagališta, donešen je plan uklanjanja i sanacija istih.

Opština Budva: U izvještajnom periodu nijesu sprovedene aktivnosti, niti pripremljena adekvatna tehnička dokumentacija za izradu projekata sanacije.

Prijestonica Cetinje: U okviru Projektnog zadatka:., Analiza načina sakupljanja transporta i odlaganja otpada iz Prijestonice Cetinje i priprema idejnog rješenja i tenderske dokumentacije za rehabilitaciju odlagališta „Vrtijeljka”, kao komponente F Infrastrukturnog projekta Zapadnog Balkana (WB4-MNE-ENV-12), izabrani konsultant koji je ugovorom bio obavezan da sprovede radove opisane u Projektnom zadatku-COWI IPF, uradio je odgovarajuće Idejno rješenje sanacije postojećeg nesanitarnog odlagališta otpada “Vrtijeljka” na koje je Prijestonica kao korisnik i investitor Projektnog zadatka dala saglasnost.

Prijestonica Cetinje je sa konsultantom, uz posredstvo PROCON-a, usaglasila tendersku dokumentaciju, kako za izbor projektanta i izvođača radova na rehabilitaciji odlagališta, tako i za izbor nadzora nad projektovanjem i izvođenjem radova na rehabilitaciji odlagališta. Na navedene tenderske dokumentacije Prijestonica Cetinje je dala saglasnost.

Opština Danilovgrad: Finansijska sredstva koja su potrebna za uklanjanje i sanaciju neuređenih odlagališta čija zapremina iznosi od 100 m³–1000m³ su obezbijeđena, dok planovi za ovakav tip odlagališta još nijesu urađeni. Na području opštine Danilovgrad nema evidentiranih nelegalnih smetlišta čija je zapremina veća od 1000 m³.

Opština Herceg Novi: Opština Herceg Novi ima popisane i utvrđene lokacije neuređenih odlagališta otpada. Opština Herceg Novi nije izrađivala projekte sanacije divljih odlagališta osim projekta za sanaciju, rekultivaciju i zatvaranje smetlišta Ubli.

Opština Kolašin: Opština Kolašin, odnosno Sekretarijat za uređenje prostora, komunalno-stambene poslove i zaštitu životne sredine je izvršio popis nelegalnih deponija sa planom

njihove sanacije koji će biti uvršten u budući Lokalni plan upravljanja otpadom za period 2015-2020.godine. Najveći prostor koji je potrebno sanirati je, za sada, prostor privremenog skladištenja otpada u mjestu Bakovići, koji će se sanirati nakon donošenja konačne odluke o načinu tretmana otpada za sjeverni region Crne Gore.

Opština Kotor: JKP "Kotor" redovno izvodi radove na sanaciji i uklanjanju neuređenih odlagališta. Tokom 2013. godine komisijski su popisana sva nelegalna odlagališta na teritoriji opštine Kotor. U toku su konsultacije oko sačinjavanja plana uklanjanja istih.

Opština Mojkovac: Nije bilo aktivnosti iz razloga što na teritoriji opštine ne postoje odlagališta zapremine od 100 do 1000m³, a odlagalište zapremine preko 1000m³ služi za privremeno skladištenje koje ostaje u funkciji do izgradnje sanitarne deponije.

Opština Nikšić: Razvijanjem savremenog sistema upravljanja otpadom, koji podrazumijeva i korišćenje postojeće količine deponovanog otpada, obezbijediće se uslovi za sanaciju privremenog odlagališta "Mislov do".

Opština Pljevlja: SO Pljevlja je u februaru 2014. godine usvojila Odluku o određivanju lokacije za privremeno skladištenje komunalnog otpada za teritoriju opštine Pljevlja. Takođe, shodno članu 78 Zakona o upravljanju otpadom („Službeni list Crne Gore“, br. 64/11) SO Pljevlja je u julu 2013. godine usvojila Odluku o načinu privremenog skladištenja komunalnog otpada, zaštiti životne sredine i zdravlja ljudi.

Nelegalno odlaganje otpada u manjim količinama dešava se povremeno. Međutim, ova odlagališta nemaju zapreminu iznad 100 m³ i JP „Čistoća“ ih redovno uklanja. Što se tiče neuređenih odlagališta otpada (ispod 100m³), Opština Pljevlja je uglavnom uklonila putem javnih radova u 2010., 2011. i 2012. Godini, u saradnji sa JP „Čistoća“.

Opština Rožaje: Plan uklanjanja, čišćenja i sanacije divljih deponija, odlagališta komunalnog i drugog otpada na teritoriji opštine, donešen je 2010. godine.

Nažalost, na teritoriji opštine Rožaje ne postoji mjesno područje koje nema makar jednu deponiju, a većina ih ima dvije i više i na njima se odlaže raznovrsni komunalni otpad, industrijski otpad (drvni otpad najčešće iz primarne obrade drveta), pa čak potrošeni uređaji iz domaćinstava, pohabana odjeća i obuća, kao i mnogi drugi otpad koji spada u sekundarne sirovine.

Opština Šavnik: Nije bilo aktivnosti u izvještajnom periodu.

Opština Tivat: Na svako nekontrolisano deponovanje otpada JP "Komunalno"-Tivat je blagovremeno reagovalo i time spriječilo pojavu neuređenih odlagališta.

Sporadična manja odlagališta uglavnom su vezana za građevinski otpad (npr. groblje Sv. Šimuna, lokalni put prema starom smetlištu Grabovac). Što se tiče odlagališta čija je zapremina veća od 1000 m³, za zatvoreno odlagalište Sinjarevo treba uraditi projekat sanacije kroz koje će biti definisane sve potrebne radnje za njegovu propisnu sanaciju i iskazan iznos finansijskih sredstava potrebnih za njegovu realizaciju. Za Grabovac je takav projekat već urađen.

Opština Žabljak: U toku su aktivnosti na pripremi dokumentacije za izgradnju transfer stanice i reciklažnog dvorišta.

Opština Ulcinj: U izvještajnom periodu nijesu pripremljeni planovi za selektivno sakupljanje otpada u okviru urbanih cjelina.

Mjera 4: Smanjiti broj nelegalnih deponija i izgraditi sanitarne deponije

Rok za realizaciju mjere je 2020, a kao nosioci mjere određene su lokalne samouprave.

Sanacija nesanitarnog odlagališta „Ćafe” u opštini Bar

Otpad sa teritorije opštine Bar se više od 30 godina, do juna 2008. godine, odlagao na neuređenom odlagalištu „Ćafe”. U periodu od 2008-2010. godine otpad se odvozio i odlagao na sanitarnoj deponiji „Livade” u Podgorici, kada se istovremeno jedan dio otpada odlagao i na neuređenom odlagalištu „Hije”, dok se u posljednjem periodu otpad iz opštine Bar odlagao samo na nesanitarnom odlagalištu „Hije”. Od sredine 2012. godine, puštena je u rad sanitarna regionalna deponija na lokaciji "Možura" na koju sada opština Bar odlaže otpad. Shodno tome, stvoreni su uslovi za sanaciju postojećeg odlagališta.

Odlagalište „Ćafe” nalazi se na strmoj obali mora, uz putni pravac Bar-Ulcinj, na udaljenosti od 8 km od grada Bara, a najbliže naselje je na udaljenosti od 2 km. Zbog neadekvatnih uslova odlaganja, zatvoreno je na osnovu pravosnažne sudske odluke. Površina cijelog kompleksa odlagališta iznosi oko 20 ha (dimenzija 1100 x 180 m), pri čemu odloženi otpad zauzima površinu od oko 6 ha (61.042 m²). Proračunata količina otpada sa prekrivkom iznosi 172.065 m³.

Urbanističko tehnički uslovi za izradu tehničke dokumentacije za sanaciju i rekultivizaciju nesanitarnog odlagališta na lokaciji „Ćafe” izdati su u julu 2011. Zemljište na lokaciji nesanitarnog odlagališta „Ćafe” je u državnom vlasništvu.

Nacrt idejnog rješenja za sanaciju nesanitarnog odlagališta „Ćafe” je pripremljen u novembru 2013. U skladu sa komentarima EIB-a, krajem decembra 2013. pripremljen je finalni nacrt Idejnog rješenja. Opština Bar i Ministarstvo održivog razvoja i turizma su dali saglasnost na dokument.

Nacrt tenderske dokumentacije za projektovanje i radove, kao i nacrt tenderske dokumentacije za nadzor nad projektovanjem i radovima su pripremljeni u avgustu 2013. godine. Nacrti tenderskih dokumentacija su tokom III i IV kvartala 2013. godine usaglašavani sa komentarima opštine Bar, Evropske investicione banke i Procon-a. Finalni nacrti tenderskih dokumentacija su pripremljeni u decembru 2013. godine, i na iste je opština Bar dala saglasnost u martu 2014. godine.

Pripremljen je Projektni zadatak za izradu Studije procjene uticaja na životnu sredinu (EIA) od strane opštine Bar, i ugovoren izrađivač „ECO centar” – Nikšić. EIA će se raditi paralelno sa izradom Glavnog projekta.

Sanacija nesanitarnog odlagališta „Vrtijeljka” u Prijestonici Cetinje

Na osnovu Strateškog master plana za upravljanje otpadom, u Prijestonici se godišnje proizvede oko 5.500 tona otpada. Sistemi za selektivno prikupljanje otpada i reciklažu nijesu uspostavljeni. Otpad sa teritorije Prijestonice Cetinje se od 1987. godine odlaže na nesanitarnom odlagalištu „Vrtijeljka”, udaljenom 5,7 km od grada. Postojeće odlagalište pokriva područje od oko 16,300 m².

Za područje Glavnog grada Podgorica, Prijestonice Cetinje i opštine Danilovgrad, izgrađen je regionalni centar za upravljanje otpadom u Glavnom gradu Podgorica, koji je počeo sa radom 2008. Međutim, zbog neadekvatnih vozila i opreme koju je posjedovalo, JKP Cetinje je bilo

prinudeno da nastavi da vrši odlaganje otpada na lokaciji „Vrtijeljka“. Kroz fond EU, IPA 2009, obezbjeđena su sredstva za nabavku opreme i vozila za javna komunalna preduzeća na prostoru Crne Gore, između ostalih i za JKP Cetinje. Na ovaj način riješio se problem transporta otpada na regionalnu deponiju u Podgorici, dok će sanacija nesanitarnog odlagališta „Vrtijeljka“ doprinijeti poboljšanju stanja životne sredine i očuvanju javnog zdravlja.

Na osnovu Analize načina sakupljanja, transporta i tretmana otpada iz Prijestonice Cetinje, kao rezultat proračuna zasnovanih na pretpostavljenoj količini otpada, proizilazi da je najizvodljivija alternativa za transportovanje otpada iz Cetinja do deponije Livade u Podgorici direktni transport kamionima za prikupljanje. Prema zaključku Analize ovaj rezultat je i očekivan zbog razdaljine, a takođe i zbog količine otpada koji treba da se transportuje. Kada su razdaljine veće od kritične, ekonomičnije je izgraditi transfer stanicu u kojoj vozila za prikupljanje otpada mogu da se isprazne, nakon čega se koriste namjenska vozila kojima se otpad prevozi iz transfer stanice do mjesta odlaganja ili prerade. Putna razdaljina od Cetinja do deponije Livade je 32 km, a tako kratka razdaljina ne opravdava izgradnju transfer stanice.

U II kvartalu 2013. godine, pripremljen je *Nacrt dokumenta „Studija o recikliranju“*. Tokom III i IV kvartala 2013. godine, dokument je usaglašavan sa komentarima Prijestonice Cetinje, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Evropske investicione banke i Procon-a, na osnovu kojih je pripremljena finalna verzija dokumenta u januaru 2014. godine.

U II kvartalu 2013. godine, pripremljen je Nacrt idejnog rješenja. Tokom III i IV kvartala 2013. godine i u I kvartalu 2014. godine, dokument je usaglašavan sa komentarima Prijestonice Cetinje, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Evropske investicione banke i Procon-a. Finalna verzija Idejnog rješenja izrađena je u martu 2014. godine, i na istu je dobijena saglasnost od Prijestonice Cetinje i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Nacrt tenderske dokumentacije za projektovanje i radove, kao i nacrt tenderske dokumentacije za nadzor nad projektovanjem i radovima su pripremljeni u III kvartalu 2013. godine. Nakon usaglašavanja dokumenata sa komentarima Prijestonice Cetinje, Evropske investicione banke i Procon-a, u novembru 2013. godine su pripremljeni finalni nacrti tenderskih dokumentacija, na koje je Prijestonica Cetinje dala saglasnost.

Sekretarijat za planiranje i uređenje prostora i zaštitu životne sredine Prijestonice Cetinje je u decembru 2013. godine izdao urbanističko-tehničke uslove za sanaciju nesanitarnog odlagališta „Vrtijeljka“. Zemljište na kome se nalazi nesanitarno odlagalište „Vrtijeljka“, je većim dijelom u vlasništvu Prijestonice Cetinje. Ograničena količina otpada (otprilike 1500 m³) se nalazi na privatnoj parceli.

Sanacija nesanitarnih odlagališta u opštinama Ulcinj, Bijelo Polje, Kolašin, Mojkovac, Plav, Rožaje i Pljevlja

U Crnoj Gori je registrovano oko 50 nesanitarnih odlagališta na kojima je odloženo više od 1000 m³ otpada. Identifikovane mjere za sanaciju i zatvaranje su orijentisane da se smanji i spriječi ekološki rizik od nekontrolisanog odlaganja otpada na trenutnim lokacijama u cilju zaštite zdravlja ljudi, smanjenja uticaja na životnu sredinu, zaštitu resursa vode za piće i povećanja higijenskih standarda. U skladu sa Nacionalnim planom upravljanja otpadom, predviđeno je da je za sanaciju istih potrebna izrada odgovarajuće tehničke dokumentacije. Za potrebe sanacije nesanitarnih odlagališta ne zahtjeva se izrada prostorno-planske

dokumentacije. Nakon izrade tehničke dokumentacije biće poznat imovinsko-pravni odnos na lokacijama nesanitarnih odlagališta.

Procon je u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma u martu 2014. godine pripremio aplikaciju za WBIF XI krug, za obezbjeđivanje sredstava za izradu Studije izvodljivosti sa idejnim rješenjem (sa elementima za pripremu tenderske dokumentacije za pripremu Glavnog projekta) i EIA za sanaciju nesanitarnog odlagališta Hije u opštini Ulcinj.

Jedinice lokalne samouprave kontinuirano sprovode aktivnosti na uklanjanju manjih neuređenih odlagališta, i to:

Opština Andrijeвица: Opština Andrijeвица ima uređenu deponiju privremenog karaktera za odlaganje komunalnog otpada, a permanentno se radi na uklanjanju divljih deponija na čitavom području.

Opština Bar: U opštini Bar ne postoje nelegalne deponije gdje se sistematski odlaže otpad. Postoje periodična mjesta gdje par domaćinstava odlažu otpad ili mjesta pored puteva gdje se odlaže građevinski otpad i ona se svakodnevno saniraju, ali nažalost ponovo nastaju na istom ili drugom mjestu. U opštini Bar zvanično je u julu 2012. otvorena regionalna sanitarna deponija Možura za opštine Bar i Ulcinj. U aprilu 2013, deponija Možura je dobila integrisanu dozvolu za rad (IPPC dozvola) od strane Agencije za zaštitu životne sredine.

Opština Berane: Kroz edukativne aktivnosti i rad Komunalne policije, smanjen je broj nelegalnih odlagališta. U toku je rad na definisanju novog rješenja kada je u pitanju upravljanje otpadom u opštini Berane.

Opština Bijelo Polje: U toku je procedura za dobijanje građevinske dozvole za izgradnju Regionalnog centra za obradu komunalnog otpada za opštine Bijelo Polje, Mojkovac i Kolašin.

Opština Budva: Redovno se identifikuju, čiste i saniraju nelegalne deponije. Na teritoriji opštine Budva to su isključivo nelegalne deponije i odlagališta građevinskog otpadnog materijala, šuta i zemlje nastale iskopom temelja za izgradnju budućih objekata.

Prijestonica Cetinje: Komunalna policija je u periodu januar-jun 2014. preduzela mjere na uklanjanju jedne nelegalne deponije komunalnog otpada i šest nelegalnih deponija građevinskog otpada. Takođe JKP Cetinje u izvještajnom periodu nije saniralo nijedno nelegalno odlagalište, iz razloga neposjedovanja adekvatne mehanizacije i opreme.

U maju 2014, JKP Cetinje je izvršilo čišćenje platoa na lokaciji „Ševrlja“, ali navedeno odlagalište i dalje nije sanirano zbog nepostojanja materijalno-tehničkih uslova za realizaciju istog.

U prethodnom periodu, JKP Cetinje je preduzelo određene aktivnosti i apliciralo za bespovratna finansijska sredstva u iznosi cca 200 000 eura. Realizacijom navedenog projekta, planirana je nabavka mehanizacije za saniranje neuređenih odlagališta otpada na teritoriji Prijestonice.

Opština Danilovgrad: U izvještajnom periodu, uklonjeno je 15 nelegalnih smetlišta od strane JP „Komunalno“ Danilovgrad. JP „Komunalno“ Danilovgrad sakupljeni otpad sa teritorije opštine Danilovgrad odlaže na osnovu ugovora na deponiji „Livade“ u Podgorici, koja je definisana Master planom kao regionalna deponija za Podgoricu, Cetinje i Danilovgrad.

Opština Herceg Novi: Opština Herceg Novi je smanjila broj nelegalnih deponija, dobila odobrenje i saglasnost za funkcionisanje privremenog skladišta komunalnog otpada Tisove grede i isto uredila u skladu sa članom 78 Zakona o upravljanju otpadom sa osnovnim ciljem da se do izgradnje nove sanitarne deponije na lokaciji Duboki do, ovo skladište koristi u skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom.

Završen je postupak izrade projektne dokumentacije za izgradnju sanitarne deponije Duboki do, projekat je revidovan i data je saglasnost Agencije za zaštitu životne sredine na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu izgradnje ove deponije.

Opština Kolašin: Broj nelegalnih deponija smanjuje se u kontinuitetu, svakodnevnim aktivnostima JKP "Komunalno" Kolašin, koje sanira manje deponije pored postavljenih kontejnera za odlaganje otpada, kao i pored puteva i vodenih tokova.

Opština Kotor: Aktivnostima JKP "Kotor", kao i redovnom kontrolom od strane Komunalne policije, nastoji se smanjiti broj nelegalnih odlagališta. Sanitarna deponija na teritoriji opštine Kotor nije izgrađena pa se, na osnovu sklopljenog ugovora, koriste usluge deponije "Možura".

Opština Mojkovac: U naselju Podbišće, sanirana je jedna lokacija na kojoj je nelegalno odlagan otpad.

Opština Pljevlja: Urađena je studija za izbor lokacije za regionalnu sanitarnu deponiju za opštine Pljevlja i Žabljak. U završnoj fazi je izrada Studije izvodljivosti, Idejni projekat i Procjena uticaja na životnu sredinu.

Glavni grad Podgorica: Glavni grad Podgorica ima izgrađenu sanitarnu deponiju „Livade“ koja je počela sa radom 2006. godine. Deponija je izgrađena u skladu sa evropskim standardima koji definišu oblast upravljanja otpadom. U martu 2013, Agencija za zaštitu životne sredine izdala je Deponiji „Livade“ integrisanu dozvolu za rad (tzv. IPPC dozvolu), koju je bilo potrebno pribaviti shodno Programu usklađivanja pojedinih privrednih grana sa Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine.

Opština Rožaje: Planom uklanjanja, čišćenja i sanacije divljih deponija, odlagališta i smetlišta, utvrđeno je oko 104 manjih (do 10m³), 12 srednjih (100m³) i 8 velikih (preko 100m³) odlagališta koje imaju različit sadržaj otpada.

Donijeta je Odluka kojom je definisana privremena lokacija, uslovi i način odlaganja komunalnog otpada u mjestu Besnik (6km od Rožaja) na kojoj treba da se postavi vaga. Ista je ograđena i održava se pomoću mehanizacije. Lokacija je privremena do donošenja konačne odluke o tretmanu otpada za sjeverni region Crne Gore.

Opština Šavnik: Nije bilo aktivnosti u izvještajnom periodu.

Opština Tivat: Na svako nekontrolisano deponovanje otpada JP "Komunalno"-Tivat je blagovremeno reagovalo i time spriječilo pojavu neuređenih odlagališta.

Što se tiče sanitarnih deponija, planskim dokumentima Opštine Tivat nije predviđena lokacija za njenu izgradnju. Opština Tivat je opredjeljena za regionalno rješavanje pitanja deponovanja otpada. Od decembra 2012. godine, otpad se odvozi i deponuje na deponiju Možura u Baru, a u maju 2013. potpisan je Ugovor sa JKP "Kotor" (br. 01-1/208 od 20.05.2013. godine) kojim se regulišu obaveze i prava u vezi predaje komunalnog otpada reciklažnom centru JKP „Kotor“. Ovim Ugovorom JKP „Kotor“ se obavezalo da će nakon

sekundarne selekcije otpada (odvajanja: plastike, metala, najlona, stakla, kartona, PET ambalaže i dr.) vršiti transport preostalog neselektovanog otpada svojim vozilima do deponije „Možura“ u opštinu Bar.

U urbanom dijelu opštine započet je proces selektivnog sakupljanja otpada–primarna selekcija, postavljane su mreže za selektivno sakupljanje PET ambalaže, papira i kartona, AL-limenki. U urbanom dijelu na šest lokacija su postavljeni podzemni kontejneri za sakupljanje otpada. Do kraja godine je planirana ugradnja podzemnih kontejnera na još dvije lokacije.

JP “Komunalno” – Tivat ima izrađen Plan postavljanja kontejnera koji podrazumjeva lokacije za selektivno sakupljanje, komunalnog otpada, pet ambalaže, papira i kartona, a sve sa ciljem smanjenja količine otpada koji će se odlagati na sanitarnoj deponiji.

Opština Žabljak: Ne postoje nelegalne deponije.

Opština Ulcinj: Pitanje upravljanja komunalnim otpadom u opštini Ulcinj je regulisano izgradnjom sanitarne deponije na Možuri. Opština kontinuirano radi na smanjenju broja divljih deponija.

Mjera 5: Postupno riješiti problem konačnog tretmana industrijskog opasnog otpada

Vlada Crne Gore, preko Ministarstva održivog razvoja i turizma, u saradnji sa Svjetskom bankom realizuje projekat “Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“. Cilj projekta je konačna sanacija i remedijacija 4 identifikovane tzv. „crne ekološke tačke“, a to su: Kombinat Aluminijskog Podgorica, Jadransko brodogradilište Bijela, Termo-elektrana Pljevlja i Rudnik „Šuplja stijena“ Pljevlja, kao i rješavanje pitanja tretmana opasnog otpada na nacionalnom nivou.

U cilju realizacije projekta “Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje”, održani su tehnički razgovori o Ugovoru o zajmu za predloženi projekat između predstavnika Crne Gore i predstavnika Međunarodne banke za obnovu i razvoj u prostorijama Kancelarije Banke u Podgorici, u periodu 10-12 decembar 2013. Nakon završetka pregovora, šefovi dviju delegacija potpisali su Usaglašeni zapisnik sa Tehničkih pregovora. Nakon ispunjenja preostalih uslova od strane Crne Gore, 8. aprila 2014. Tehnički razgovori promovisani su u Pregovore. Nakon usaglašavanja svih detalja aranžmana, šefovi dviju delegacija potpisali su dana 16.04.2014. Usaglašeni zapisnik sa Pregovora. Navedenim Ugovorom o kreditu predviđeno je da će se sredstva kredita koja će se koristiti za finansiranje Projekta iznositi do €50 miliona. Ugovorom je predviđeno da se kredit vraća u periodu od 27 godina, sa grejs periodom od 5 godina.

Vlada Crne Gore je u julu 2014. usvojila Informaciju o rezultatima pregovora o Ugovoru o zajmu s EBRD, kao i usaglašeni Zapisnik s tehničkih pregovora. Na osnovu toga, Vlada je prihvatila Ugovor o zajmu između Crne Gore i EBRD za ovaj projekat i ovlastila ministra finansija da potpiše Ugovor o zajmu i ostala propratna dokumenta koja su potrebna za implementaciju Ugovora. Kada je riječ o postrojenju za tretman opasnog otpada na nacionalnom nivou, Vlada je prihvatila prijedlog da se razmotri izgradnja ovog postrojenja na lokaciji KAP-a.

Mjera 6: Potrebno je da lokalne samouprave, koje to do sada nijesu uradile, pripreme lokalne planove upravljanja otpadom kojim bi planirane aktivnosti uskladile s Državnim planom i definisale izvore finansiranja i dinamiku realizacije.

Tabela 2. Pregled lokalnih planova upravljanja otpadom po opštinama

Lokalna samouprava	Plan upravljanja otpadom
Andrijevića	Postoji plan upravljanja otpadom za period 2009-2013.
Bar	Plan upravljanja otpadom za period 2010-2013 godina. Novi će biti izrađen nakon donošenja Državnog plana upravljanja otpadom.
Berane	U toku je izrada Lokalnog plana upravljanja otpadom, koji će se usvojiti po usvajanju Državnog plana upravljanja otpadom.
Bijelo Polje	U toku je izrada Lokalnog Plana upravljanja otpadom koji će biti usklađen s Državnim planom upravljanja otpadom
Budva	U toku je postupak pripreme i izrade Lokalnog plana upravljanja otpadom.
Cetinje	Lokalni plan upravljanja otpadom za područje Prijestonice je u fazi radne verzije kod nadležnog organa lokalne uprave zaduženog za njegovu izradu, u okviru kojeg je formirana radna grupa. Nakon donošenja Državnog plana upravljanja otpadom, Nacrt Lokalnog plana će biti usklađen s istim.
Danilovgrad	Opština Danilovgrad je 2010. usvojila Plan upravljanja otpadom za period 2010-2014. godina. Formirana je lokalna radna grupa koja treba da uradi Nacrt lokalnog plana upravljanja otpadom koji će biti usvojen po donošenju Državnog plana upravljanja otpadom.
Herceg Novi	Nakon donošenja Državnog plana upravljanja otpadom za period 2014-2020. pristupiće se izradi Lokalnog plana za period 2014-2020.
Kolašin	Pripremljen je Nacrt lokalnog plana upravljanja otpadom opštine Kolašin 2015-2020, u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma, Zajednicom opština Crne Gore, španskom kompanijom "Eptisa" i NVO sektorom.
Kotor	Odlukom Skupštine opštine Kotor ("Sl. list CG—opštinski propisi, br. 26/10) od 28.07.2010. donesen je Lokalni plan upravljanja otpadom za period 2010-2014. Sredinom juna 2013, formirana je regionalna radna grupa za izradu novih Planova, u kojoj učestvuju opštine Tivat, Kotor i Ulcinj. Radna grupa je završila zadatak, i sada se čeka usvajanje Državnog plana upravljanja otpadom, kako bi se Lokalni planovi mogli usaglasiti s istim.
Mojkovac	U toku je izrada Lokalnog plana upravljanja otpadom.
Nikšić	U opštini Nikšić u toku je izrada Lokalnog plana upravljanja otpadom 2014-2019., koji će biti usklađen s Državnim planom upravljanja otpadom koji je u izradi
Plav	Plan upravljanja otpadom je usvojen i važi do 2016. godine.
Plužine	Plan upravljanja otpadom za period 2010-2014. godina
Pljevlja	Plan upravljanja otpadom u opštini Pljevlja za period 2010-2014.
Podgorica	Lokalni plan upravljanja otpadom na period na koji bude donijet Državni plan upravljanja otpadom, donijeće se u roku od 6 mjeseci od donošenja Državnog Plana upravljanja otpadom.
Rožaje	Priprema se plan upravljanja otpadom za period 2014 -2019.

Šavnik	U toku je izrada Plana upravljanja otpadom, kojim će se planirane aktivnosti uskladiti s Državnim planom upravljanja otpadom i definisati izvori finansiranja i dinamika realizacije.
Tivat	Opština Tivat je izradila i usvojila Lokalni plan upravljanja otpadom za period 2009. – 2013. godina („Sl. list CG- Opštinski propisi“, br. 26/09). U toku je izrada novog Lokalnog plana upravljanja otpadom u okviru projekta “Priprema i implementacija državnog i lokalnih planova upravljanja otpadom”, koji finansira Delegacija evropske unije u Crnoj Gori, a realizuje španska kompanija Eptisa Servicios de Ingenieria S.L., a Opština Tivat je izabrana za domaćina i centar planiranih aktivnosti u okviru Regionalne radne grupe. Čeka se usvajanje Državnog plana upravljanja otpadom da bi se završio Lokalni plan upravljanja otpadom, obzirom da isti moraju biti usaglašeni.
Ulcinj	Opština Ulcinj nema usvojen plan upravljanja otpadom. Isti će se uraditi neposredno nakon usvajanja Državnog plana upravljanja otpadom.
Žabljak	Urađen je Plan upravljanja otpadom 2010-2014.

Mjera 7: Ubrzati aktivnosti na izgradnji regionalnih centara za obradu otpada

U ovom periodu nijesu postignuti značajniji rezultati u dijelu ubrzanja aktivnosti na izgradnji regionalnih centara za obradu otpada.

Novim Državnim planom upravljanja otpadom, čije je donošenje planirano za IV kvartal 2014, definisaće se tačan broj regionalnih centara za obradu otpada. U Nacrtu novog državnog plana upravljanja otpadom za period 2014-2020, predviđeno je da pored regionalnog centra za obradu otpada u Podgorici (obuhvata i sanitarnu deponiju) i sanitarne deponije u Baru budu izgrađena još tri regionalna centra za obradu otpada, i to u Nikšiću, Beranama i Hercegu Novom.

Regionalni centar za obradu otpada Nikšić/Plužine/Šavnik

Prema Strateškom master planu upravljanja otpadom, usvojenom 2005. godine, za područje opština Nikšić, Plužine i Šavnik predviđena je izgradnja regionalnog centra za upravljanje otpadom u opštini Nikšić, kao i izgradnja transfer stanica u opštinama Šavnik i Plužine. Izgradnja regionalnog centra u okviru kojeg je planirana izgradnja reciklažnog centra, predviđena je na lokaciji „Budoš“. Zemljište na lokaciji „Budoš“, koja je predviđena za izgradnju regionalnog centra za upravljanje otpadom, je u privatnom vlasništvu. Uprava za nekretnine PJ Nikšić donijela je odluku o eksproprijaciji zemljišta. Međutim, vlasnici parcela na kojima je planirana izgradnja regionalnog centra za upravljanje otpadom podnijeli su žalbu Upravnom sudu na donesenu odluku, i sudski proces je u toku. Uprava za nekretnine PJ Nikšić izdala je rješenje o eksproprijaciji pristupnog puta deponije u maju 2012. godine.

Do sada, Nacrt Glavnog projekata je 7 puta revidovan i nije dobio saglasnost revizione komisije. Posljednji put, revident je vratio Glavni projekat Projektantu na doradu u decembru 2013.

Regionalni centar za upravljanje otpadom Pljevlja/Žabljak

Prema Strateškom master planu upravljanja otpadom, usvojenom 2005, za područje pomenutih opština predviđena je izgradnja regionalnog centra za upravljanje otpadom u opštini Pljevlja, kao i izgradnja transfer stanice u opštini Žabljak. Izgradnja regionalnog centra u okviru koga je planirana izgradnja reciklažnog centra, predviđena je na lokaciji „Repetitor“. Regionalni centar će opsluživati populaciju od 40.010 stanovnika. Izgradnjom regionalnog centra u Pljevljima rješava se problem odlaganja čvrstog otpada u pomenutim opštinama na 33 godine, što doprinosi poboljšanju stanja životne sredine i očuvanju javnog zdravlja.

Finalna verzija Studije izvodljivosti izrađena je u martu 2014, i na istu je dobijena saglasnost od opštine Pljevlja i Ministarstva održivog razvoja i turizma. Nacrt EIA je pripremljen u septembru 2012. Nakon usaglašavanja dokumenta sa dobijenim komentarima, finalni nacrt EIA je izrađen u martu 2014. godine i dobijena je saglasnost od opštine Pljevlja.

Ugovorena je izrada Glavnog projekta. Obradivač je firma „Kirilo Savić“ iz Beograda. Revizija Glavnog projekta sprovodiće se paralelno, od strane ugovorenog revidenta, JU „Institut za obnovu i razvoj u oblasti zaštite na radu“, Podgorica.

Sistem ocjernih voda na deponiji Livade u Podgorici

Izgradnjom i puštanjem u rad sanitarne deponije „Livade“ u Podgorici nije riješeno pitanje tretmana ocjernih voda iz deponije. Trenutna situacija sa tretmanom je recikulacija ocjernih voda u tijelo deponije iz posebnog bunara, koji ne obezbjeđuje zaštitu podzemnih voda koje se nalaze na području Čemovskog polja. Zbog navedenog, neophodno je obezbijediti trajan i adekvatan tretman ocjernih voda iz deponije na način što će se izgraditi adekvatno postrojenje da tretirana voda zadovolji kriterijume za ispušt u gradsku kanalizacionu mrežu.

U toku je usaglašavanje Glavnog projekta s komentarima nadzora. U skladu sa potpisanim ugovorom, rok za završetak radova na izgradnji postrojenja za ocjedne vode je 22. X 2014.

Izgradnja transfer stanica za potrebe upravljanja otpadom u opštinama Andrijevića, Plav, Rožaje, Mojkovac, Kolašin i Žabljak

Prema Strateškom master planu upravljanja otpadom, za područje pomenutih opština predviđena je izgradnja regionalnih centara za upravljanje otpadom u opštinama Berane i Bijelo Polje, odnosno izgradnja transfer stanica u opštinama Andrijevića, Plav, Rožaje, Mojkovac, Kolašin i Žabljak, gdje će se otpad privremeno odlagati, a onda transportovati na regionalne centre za upravljanje otpadom u opštinama Berane i Bijelo Polje. Izgradnjom transfer stanica, rješava se problem odlaganja čvrstog otpada u pomenutim opštinama na duži vremenski period, što doprinosi poboljšanju stanja životne sredine i očuvanju javnog zdravlja.

Od strane Direkcije javnih radova, donešena je odluka o dodjeli ugovora firmi „IK Konsalting i projektovanje“, za izradu *Studije izvodljivosti za sagledavanje načina pripreme i transporta komunalnog otpada za potrebe opština koje će postupak odstranjivanja otpada obavljati u regionalnom centru za tretman otpada u Beranama, odnosno Bijelom Polju*, i izradu *Studije selektivnog sakupljanja komunalnog otpada i određivanja lokacije, obima aktivnosti i održivosti transfer stanice u opštini Žabljak*. Izradivač je ugovoren u februaru 2012. godine.

Nacrt Studije izvodljivosti za sagledavanje načina pripreme i transporta komunalnog otpada za potrebe opština koje će postupak odstranjivanja otpada obavljati u regionalnom centru za tretman otpada u Beranama, odnosno Bijelom Polju, dostavljen je 26.jula 2012. stručnoj komisiji na tehničko-ekonomsku kontrolu. Stručna komisija je u septembru 2012. godine nacrt Studije izvodljivosti vratila na doradu. Nakon dorade od strane projektanta „IK

Konsalting i projektovanje”, Stručna komisija je ponovo dala komentare na Studiju izvodljivosti i vratila istu projektantu na doradu.

Nacrt Studije selektivnog prikupljanja komunalnog otpada i određivanja lokacije, obima aktivnosti i održivosti transfer stanice u opštini Žabljak, dostavljen je stručnoj komisiji na tehničko-ekonomsku kontrolu 23.jula 2012. Nakon ocjene Stručne komisije, Nacrt studije je vraćen izrađivaču na doradu. U skladu sa navedenim komentarima, izrađivač je pripremio drugi Nacrt studije na koji je Stručna komisija ponovo imala komentare. U avgustu 2013, pripremljen je treći Nacrt studije, koji je dostavljen stručnoj komisiji na komentare i sugestije. Procon je u januaru 2014. dao komentare na treći Nacrt dokumenta. Izrada Studija izvodljivosti još uvijek je u toku.

Izgradnja reciklažnog centra u opštini Bar

U julu 2012. godine, počela je sa radom sanitarna regionalna deponija na lokaciji Možura u opštini Bar, za potrebe opština Bar i Ulcinj. Na ovoj teritoriji se godišnje proizvede oko 23.051 tona otpada. Postojeći sistem upravljanja otpadom, kada su u pitanju reciklažne aktivnosti, je nedovoljno razvijen i nesistematičan i ne postoje pouzdane analize koje se odnose na sastav otpada, naročito one koje se odnose na potencijal materijala koji se može reciklirati. U skladu s aktivnostima na uspostavljanju sistema upravljanja otpadom, opština Bar je planirala izgradnju reciklažnog centra i uspostavljanje zelenih ostrva u gradu. Izgradnjom reciklažnog centra u Baru, smanjiće se količine deponovanog otpada sakupljenog sa prostora opština Bar i Ulcinj, što doprinosi produžetku vijeka trajanja deponije, kao i poboljšanju stanja životne sredine i očuvanju javnog zdravlja. U sklopu Studije izvodljivosti izgradnje regionalne deponije u opštini Bar, obuhvaćena je i izgradnja reciklažnog centra na lokaciji „Možura“. Stoga, neophodno je izraditi potrebnu prostornu i tehničku dokumentaciju za realizaciju projekta.

Procon je u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma u martu 2014. godine, pripremio aplikaciju za WBIF XI krug, za obezbjeđivanje sredstava za izradu Studije izvodljivosti sa idejnim rješenjem i studiju procjene uticaja na životnu sredinu, za izgradnju postrojenja za: odvajanje otpada, tretman kanalizacionog mulja i tretman biorazgradivog i građevinskog otpada u opštini Bar.

Ostali projekti: U opštini Danilovgrad izvođenje građevinskih radova na reciklažnom dvorištu je otpočelo u novembru 2013. godine, a završetak objekta, njegovo opremanje za rad i tehnički prijem istog se očekuje tokom druge polovine 2014.

Opština Kolašin je uspostavila regionalnu saradnju sa opštinama Bijelo Polje i Mojkovac, a saradnja se tiče izgradnje i upravljanja budućom regionalnom sanitarnom deponijom u Bijelom Polju, kao i regionalnim centrom za obradu otpada.

Mjera 8: Organizovati javne kampanje u cilju oblikovanja javnog mnjenja i pripreme građanstva na ispunjenje zakonskih obaveza Crne Gore kad je u pitanju selektivno odvajanje otpada

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane lokalnih samouprava.

U nastavku slijedi informacija o aktivnostima koje su određene lokalne samouprave preduzele po ovom pitanju.

Opština Berane: Kad je u pitanju selektivno odvajanje otpada u opštini Berane, realizovan je niz aktivnosti sa ciljem podizanja nivoa ekološke svijesti.

Opština Budva: U opštini Budva sprovode se tribine i predavanja u osnovnim i srednjoj školi na temu značaja i obaveze selektivnog sakupljanja otpada.

Prijestonica Cetinje: Prijestonica Cetinje je u saradnji sa nevladinom organizacijom „Aktivna zona”, u okviru projekta „Ekološki čisto Cetinje”, organizovala panel diskusiju na kojoj su, između ostalog, predstavljeni rezultati istraživanja o efikasnosti upravljanja otpadom u Prijestonici i zainteresovanosti građana da započnu selektivno odlaganje otpada. Za potrebe navedenog istraživanja, nevladina organizacija „Aktivna zona” je anketirala više od 400 građana Prijestonice. Na panel diskusiji, između ostalog, učesnici su upoznati sa obavezom i značajem selektivnog odlaganja otpada i zakonskim obavezama Prijestonice vezano za uspostavljanje takvog sistema sakupljanja komunalnog otpada.

Opština Danilovgrad: U cilju oblikovanja javnog mnjenja, krajem novembra 2013. godine odštampane su brošure radi šireg i boljeg informisanja građana na temu – *Održivo upravljanje otpadom*. Brošure su jedna od aktivnosti na projektu “Unaprjeđenje upravljanja otpadom u opštini Danilovgrad” koji sprovodi JP “Komunalno” u saradnji sa Opštinom Danilovgrad. Tokom aprila 2014., održana su 22 predavanja u školskim i predškolskim ustanovama na temu “Upravljanje otpadom u opštini Danilovgrad”. Navedene brošure su podijeljene učenicima svih školskih i predškolskih ustanova na području opštine Danilovgrad.

Opština Herceg Novi: Navedena aktivnost sprovodi se u domenu programskih aktivnosti Doo Čistoća, za predškolsku i školsku omladinu i svake godine su obuhvaćene sve škole. Cijeneći potrebu za oblikovanjem javnog mnjenja, plan opštine Herceg Novi je da se u saradnji sa NVO i istaknutim građanima opštine kroz sredstva elektronskih medija u opštini i kroz informisanje građana i turista poboljša ovaj segment u narednom periodu kroz aktivnosti svih relevantnih struktura u pravcu stvaranja povoljne javne svijesti o potrebi selektivnog odlaganja otpada.

Opština Kolašin: Opština Kolašin, u saradnji sa JP “Komunalno” i nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima zaštite životne sredine, u kontinuitetu vrši edukaciju stanovništva o selektivnom odlaganju otpada.

Opština Nikšić: Opština Nikšić je otpočela sprovođenje javne kampanje u cilju upoznavanja građana sa planovima i obavezama Opštine Nikšić u okviru savremenog sistema upravljanja otpadom.

Opština Tivat: Opština Tivat i preduzeće “Komunalno” d.o.o. iz Tivta sprovode javne kampanje kada su u pitanju pripreme građana u cilju sprovođenja selektivnog sakupljanja otpada, o čemu se građani obavještavaju i preko web sajta www.komtivat.me. Za podizanje svijesti kao i za pružanje informacija o upravljanju otpadom uključen je i lokalni javni servis: www.radiotivat.com.

Opština Pljevlja: U saradnji sa nevladinom organizacijom, FORS Montenegro u okviru projekta prekogranične saradnje na temu „Upravljanje komunalnim otpadom” održano je tokom 2013. godine 10 javnih tribina. U okviru pomenutog projekta u martu 2014. godine, nabavljena je oprema za JP „Čistoća” koja je poboljšala rad preduzeća.

VII) Biodiverzitet

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, u oblasti zaštite biodiverziteta, definisana je 31 mjera.

Mjera 1: Uspostavljanje kanalizacione mreže na području Ade Bojane

Mjeru je neophodno realizovati u periodu 2013-2014, a za nosioca je određena opština Ulcinj.

Nijesu preduzete aktivnosti u cilju uspostavljanja kanalizacione mreže na području Ade i rijeke Bojane.

Mjera 2: Sprovesti reviziju statusa zaštite Ratca sa Žutokrlicom

Rok za realizaciju mjere je 2013., a kao nosioci su određeni Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom i opština Bar.

Nakon finalizacije Studije zaštite zaštićenog područja Ratca sa Žutokrlicom (2012. godina), shodno činjenici da je navedeno prirodno dobro svrstano u kategoriju Spomenik prirode, prema Zakonu o zaštiti prirode, Studija je od strane JP „Morsko Dobro“ predata Opštini Bar na dalju proceduru razmatranja i usvajanja, do koje još uvijek nije došlo.

Mjera 3: Zaštiti od dalje sječe i antropogenog uticaja još uvijek očuvana područja pod makijom na Jazu

Mjeru je neophodno sprovoditi u kontinuitetu od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprave za inspeksijske poslove, Opštine Budva i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

U izvještajnom periodu, vršeni su kontinuirani inspeksijski pregledi na lokalitetu Jaza u cilju očuvanja područja pod makijom. Nema evidentiranih problema.

Mjera 4: Onemogućiti dalje krčenje kesteneve šume u Kotorsko risanskom zalivu

Aktivnosti na realizaciji ove mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Opštine Kotor i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Kesteneve šume u Kotorskom zalivu nijesu ugrožene od strane čovjeka, niti je problem krčenja istih prisutan. Nalazom fito-sanitarne inspekcije utvrđena je bolest pitomog kestena, rak kore koja se uglavnom u ovim šumama javlja skoro u čitavom svijetu. Takođe, izostala je vitalnost prirodnog podmlatka koji je obilan, ali je prirodno podmlađivanje prekinuto. Sugerisana je potreba izrade Studije zaštite područja šume pitomog kestena, kako bi se na pravi način definisale mjere zaštite

Inspeksijski pregledi su redovni i nema bitnih problema na ovom području. Od strane Inspekcije za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja, istaknuta je potreba za pokretanjem projekta kojim bi u mjeri mogućih naučnih dostignuća zemalja u okruženju i šire, trajno očuvali ove posebno vrijedne i rijetke šume.

Mjera 5: Odrediti upravljača područja Tivatskih solila i izraditi plan upravljanja koji će omogućiti identifikaciju mjera adekvatne zaštite ovog područja

Mjeru je neophodno realizovati u periodu 2013/2014, a nadležne institucije za sprovođenje mjere su Agencija za zaštitu životne sredine, Opština Tivat, Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Uprava za inspekcijske poslove.

Shodno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode („Sl. list CG“, broj 51/08, 21/09, 62/13), JP „Morsko Dobro“ je određeno za upravljača zaštićenih područja u zoni morskog dobra gdje spadaju i Tivatska solila. Otpočete su aktivnosti na pronalaženju mogućnosti za izradu menadžment plana.

Mjera 6: Sprovoditi intenzivniju kontrolu ribarskih aktivnosti na Skadarskom jezeru i intenzivniju kontrolu restorana i pijaca, u vrijeme lovnih zabrana kako bi se putem tržišta uticalo na smanjenje krivolovnih aktivnosti.

Aktivnosti na realizaciji ove mjere su u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprave za inspekcijske poslove i NP „Skadarsko jezero“, koji su dužni da neophodne aktivnosti sprovode kontinuirano.

Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima Crne Gore, kao korisnik ribljeg fonda Skadarskog jezera (u skladu sa Zakonom o nacionalnim parkovima) ima za obavezu izdavanje dozvola za obavljanje ribolova, kao i uspostavljanje ribočuvarske službe koja vrši kontrolu ribarskih aktivnosti na Skadarskom jezeru uz pomoć jednog poljoprivrednog inspektora koji obavlja poslove inspekcije slatkovodnog ribarstva, a koji je u nadležnosti Uprave za inspekcijske poslove.

Od strane inspekcije za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja, vrše se redovni inspekcijski pregledi lova u lovištu Podgorica 2 (Golubovci), a aktivnosti će biti pojačane početkom lovnog sezone i u dodirnoj zoni NP „Skadarsko jezero“.

Mjera 7: Uraditi sanaciju deponija na rijeci Cijevni i time unaprijediti estetsku vrijednost predjela

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane Glavnog grada.

Sanaciju deponija na rijeci Cijevni, u okviru svojih redovnih aktivnosti, obavlja JP „Čistoća“.

Mjera 8: Organizovati sistem zaštite od požara na rijeci Cijevni

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane Ministarstva unutrašnjih poslova.

Na osnovu Zakona o zaštiti i spašavanju („Službeni list Crne Gore“ br.32/2011), planovi zaštite i spašavanja se izrađuju na tri nivoa, i to: nacionalni, opštinski i preduzetni plan. Plan zaštite i spašavanja od požara izrađen je za teritoriju Glavnog grada Podgorica, u aprilu 2010. godine. Planom zaštite i spašavanja od požara za teritoriju Glavnog grada Podgorica, tretirano je područje rijeke Cijevne, sa aspekta dužine protoka kroz teritoriju Crne Gore, karakteristika rijeke Cijevne, značaja i dr.

Mjera 9: Izvršiti plan valorizacije područja Durmitora u cilju razvoja turizma za obrazovne, kulturne i rekreativne svrhe na nivou koji omogućava zaštitu prirodnih uslova

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane opštine Žabljak, Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

NP „Durmitor“ u skladu sa svojim godišnjim programom upravljanja sprovodi aktivnosti u cilju realizacije plana valorizacije područja Durmitora.

U periodu januar-jun 2014. u NP „Durmitor“ na planu valorizacije područja u cilju razvoja turizma, urađene su sljedeće aktivnosti:

- Uređenje turističkih punktova u cilju pripreme za turističku sezonu;
- Markacija i remarkacija pješačkih, biciklističkih i planinarskih staza;
- U toku su završne pripreme za rekonstrukciju restorana „Crno jezero“, čiji završetak se očekuje do kraja 2014. godine (kraj građevinske sezone);
- U toku su pripreme za asfaltiranje preostale dionice puta „Durmitorski prsten“ čiji završetak je planiran u okviru Kapitalnog budžeta Vlade Crne Gore (Direkcija za javne radove), a što će u krajnjem omogućiti značajno veći stepen valorizacije turističkih potencijala NP Durmitor.
- Uvođenje novih turističkih ponuda kao što su: ZIP LINE i uređenje avanturističkog parka.

Mjera 10: Intenzivnije sprovoditi akcije i inspeksijske kontrole usmjerene ka krivolovcima (ribolov) na području Durmitora

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane Uprave za inspeksijske poslove, Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

U naznačenom periodu na prostoru NP „Durmitor“, Služba zaštite prostora preduzimala je sve zakonom i planskim dokumentima dozvoljene radnje u cilju suzbijanja bespravnih aktivnosti i ugrožavanja prostora i resursa parka.

U tom pravcu su od strane parka i zajedničkih službi Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima, podnesene i procesuirane 4 prekršajne i krivične prijave, i to: 1 za nezakoniti lov, 1 za nezakoniti ribolov i 2 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka zbog prekršaja iz Zakona o divljači i lovstvu.

Mjera 11: Izraditi plan valorizacije rijeke Čehotine koja ima izuzetan potencijal za sportski ribolov

Mjeru je neophodno realizovati u periodu 2013-2014, a nadležne institucije su Opština Pljevlja i Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja.

U skladu sa članom 13 Zakona o slatkovodnom ribarstvu („Službeni list Crne Gore“, br. 11/07) Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je u obavezi da u saradnji sa naučnom ustanovom donosi ribolovnu osnovu za pojedine ribolovne vode. Ribolovna osnova za sliv rijeke Čehotine je donešena 2007. (donosi se za period od šest godina). Ova osnova sadrži podatke koji se mogu iskoristiti za izradu plana valorizacije rijeke Čehotine. Plan nije izrađen.

Napomena: Skupština Opštine Pljevlja usvojila je Lokalni akcioni plan za biodiverzitet opštine Pljevlja LBAP-a u martu 2011, u kojem je jedan od ciljeva bio i povećanje ribljeg fonda u rijeci Čehotini.

Za ostvarivanje cilja *Povećanje ribljeg fonda* sprovedene su sledeće aktivnosti: 1. Nastavljeno je s implementacijom Strateškog master plana za kanalizaciju i otpadne vode, posebno u djelu PPOV i za projekat izgradnje glavnog kolektora za otpadne vode Pljevalja; 2. Regulacija korita rijeke Čehotine je u završnoj fazi; 3. Ispitivanje kvaliteta voda Čehotine i Vezišnice 5. Vršiti se povremeno poribljavanje rijeke i jezera sa potočnom pastrmkom. Uređenje ribarskih staza u reviru i uz Otilovičko jezero; 6. Idejni projekat za rješavanje problema otpadnih voda TE Pljevlja-izrada u toku; 7. Vezano za rješavanje problema otpadnih voda Rudnika uglja-izmjestešen je cjevovod u kopu, urađen taložnik i produbljen vodosabirnik.

Mjera 12: Finalizovati studiju zaštite Komovi i uspostaviti funkcionalnu upravljačku strukturu

Mjeru je neophodno realizovati u kontinuitetu, a nadležne institucije su Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Glavni grad, Opština Kolašin i Opština Andrijevica.

Finalizovan je Akt o proglašenju Komova regionalnim parkom i isti je uvršten u Program rada Skupštine Glavnog grada, koji bi do kraja 2014. trebalo da bude predmet razmatranja i usvajanja.

Mjera 13: Spriječiti dalju eksploataciju šljunka iz rijeke Grnčar

Nadležna institucija za sprovođenje mjere je Uprava za inspekcijske poslove, a aktivnosti je potrebno sprovođiti kontinuirano.

U navedenom periodu, vršene su redovne inspekcijske kontrole eksploatacije materijala iz rijeke Grnčar.

Mjera 14: Utvrđivati metodologije za procjenu brojnosti populacija divljači angažovanjem stručnih organizacija i pojedinaca iz odgovarajućih stručnih oblasti (ornitolog, mamolog i dr)

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovođiti kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Međuinstitucionalni radni timovi napravili su nacrt metodologije, održan jedan okrugli sto, prikupljeni su komentari, prijedlozi i sugestije i radi se na inoviranju metodologije.

Mjera 15: Formirati banke gena biljnih i životinjskih vrsta koje su rijetke, zaštićene i kojima prijeti izumiranje

Kao glavni nosilac mjere, određeno je Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, a aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovođiti kontinuirano.

Nacionalna banka gena za domaće i divlje biljne i životinjske vrste koje su ugrožene, nije formirana.

Mjera 16: Obezbijediti sredstva za izradu Crvenih lista i knjiga

Kao glavni nosioci mjere, određeni su Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine i Ministarstvo finansija.

U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti na realizaciji mjere.

Mjera 17: Izgraditi neophodnu infrastrukturu za adekvatnu zaštitu biodiverziteta koja se odnosi na izgradnju zoo vrta i azila po standardima i uslovima koji će na adekvatan način riješiti problem nelegalnih i neuslovnih privatnih zoo vrtova, kao i zbrinjavanja oduzetih životinja

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Agencije za zaštitu životne sredine.

Agencija za zaštitu životne sredine je pripremila projektni prijedlog koji se odnosi na izgradnju azila za zbrinjavanje oduzetih životinja koje se drže na nepropisan način. Projektni prijedlog je predstavljen određenim potencijalnim donatorima, ali još uvijek nije nađena mogućnost za finansiranje navedenog.

Mjera 18: Zaustaviti devastaciju prirodnih staništa i vrsta u području Velike plaže i njenog zaleđa

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Uprave za inspeksijske poslove i opštine Ulcinj.

Inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja redovno prati stanje staništa u području Velike plaže i njenog zaleđa. Nije bilo problema u ovom izvještajnom periodu.

Mjera 19: Regulisati i u najvećoj mjeri smanjiti lovni pritisak u području Velike plaže i njenog zaleđa kroz evidentiranje registrovanih lovaca i sankcionisanje krivolova i prodaje u skladu s mjerama navedenim u relevantnim konvencijama (CITES, AEWA, Direktiva o pticama, Bonska konvencija o migratornim vrstama), kao i domaćem zakonodavstvu

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi u kontinuitetu od strane Opštine Ulcinj, Uprave za inspeksijske poslove, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i lovačkih društava.

Redovnim inspeksijskim pregledima od strane Inspekcije za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja, a u saradnji sa lovačkom organizacijom za gazdovanje i uzgoj divljači Ulcinj, obezbjeđeno je kontinuirano praćenje na ovom području, kao i na čitavom području opštine Ulcinj.

Prevaziđeni su problemi oko kontrole dijela lovišta na području Solane, tako da lovačka organizacija vrši nesmetanu kontrolu i na tom prostoru.

Mjera 20: Uspostaviti efikasniji sistem prevencije i zaštite od šumskih požara na ostrvu Sveti Nikola

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva održivog razvoja i turizma i Agencije za zaštitu životne sredine.

Na osnovu podataka opštinskih službi zaštite i spašavanja, kao i činjenice da su meteorološki uslovi bili povoljni, u periodu od januara do juna 2014. godine, nije bilo zabilježenih intervencija na području ostrva Sv. Nikola.

Mjera 21: Uspostavljanje lovne šeme i konsultacija s odgovornim lovačkim društvom u cilju kontrole i očuvanja ptičjeg fonda na Krnovu

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane lokalne samouprave, Uprave za inspeksijske poslove i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Inspekcija za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja vrši redovne kontrole u ovoj oblasti, a početkom lovne sezone kontrole će biti intenzivirane. U prethodnom periodu nije bilo slučajeva kojim bi bio ugrožen ptičji fond na Krnovu.

Mjera 22: Neophodno je sprovesti koncept zoniranja Skadarskog jezera, odnosno uvesti sistem kontrolisanog kretanja ljudi koji je u skladu s elementarnim potrebama ptičjih populacija

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima.

Koncept zoniranja NP „Skadarsko jezero“ će biti u potpunosti sproveden kroz izradu novog Prostronog plana posebne namjene, gdje će biti izdvojene 3 zone zaštite i u njima precizno naznačen koncept zaštite i usmjerenog razvoja za svaku zonu pojedinačno. Uz ove zone zaštite (zona stoge, umjerene i liberalne zaštite), planom će biti van granica parka ustanovljena zaštitna zona-tzv. buffer zona.

Početkom 2014, pripremljen je Programski zadatak za izradu novog Prostronog plana posebne namjene za NP „Skadarsko jezero“.

Mjera 23: Umanjiti proces dalje eutrofikacije Skadarskog jezera

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Opštine Bar, Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima, Prijestonice Cetinje i Agencije za zaštitu životne sredine.

Kroz realizaciju projekta „Očuvanje i održivo korišćenje biodiverziteta na područjima Prespanskog, Ohridskog i Skadarskog jezera“, koji je finansirala Njemačka Vlada preko implementacione jedinice GIZ, nastoji se da se uspostavi prekogranični monitoring sa protokolima za Skadarsko jezero za kvalitet vode, prema zahtjevima Okvirne EU Direktive o vodama.

S tim u vezi, kroz projekat je urađen jednogodišnji monitoring kvaliteta voda prema standardima Okvirne Direktive o vodama (WFD): praćeni su fizičko-hemijski parametri sa proširenom listom na pesticide, teške metale i bakterije; monitoring fitoplanktona, makrozoobentosa i makrofita. Uradiće se i procjena trenutnog stanja eutrofikacije jezera, identifikovati antropogeni pritisci (izvori zagađenja), preporučiti inicijalna karakterizacija prema WFD i predložiti program monitoringa prema izvorima zagađenja.

Što se tiče obaveze umanjenja eutrofikacije Skadarskog jezera, tokom 2013. stručne službe nacionalnih parkova su započele praćenje procesa bujanja močvarne vegetacije sjeverne obale Skadarskog jezera i time je započet monitoring koji bi pokazao veličinu vegetacijske

progresije kao posljedice eutrofikacije. S obzirom da je monitoring proces koji je determinisan na duži vremenski period, prvi validni podaci biće dostupni u dogledno vrijeme, najmanje za dvije godine u odnosu na polazne rezultate koji se temelje na prošlogodišnjim istraživanjima.

Mjera 24: Izraditi plan gazdovanja, upravljanja i zaštite ribljeg fonda za Skadarsko jezero kroz izradu Ribarske osnove

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Javnog preduzeća za upravljanje nacionalnim parkovima (JPNP).

Aktivnosti na izradi plana gazdovanja, upravljanja i zaštite ribljeg fonda za Skadarsko jezero, kroz izradu ribarske osnove, započele su 2010. godine projektom "Integralno upravljanje ekosistemom Skadarskog jezera" koji finansira i koordinira Svjetska banka. Započete aktivnosti još uvijek nijesu dovedene u fazu finalizacije. U sklopu definisanih programskih aktivnosti, JPNP je kod nadležnog Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja pokrenulo inicijativu i predložilo aktivnosti koje za cilj imaju održivo korišćenje ribljeg fonda, njegovu zaštitu i unaprjeđenje cjelokupnog sektora slatkovodnog ribarstva.

Takođe, realizacijom projekta „Očuvanje i održivo korišćenje biodiverziteta na područjima Prespanskog, Ohridskog i Skadarskog jezera“, kroz komponentu „Monitoring ribe i ribarstva na Skadarskom jezeru“, urađen je jednogodišnji monitoring ribarstva i ekonomski vrijednih vrsta riba prema EU EN 14757 standardu, što će obezbijediti opšti pregled ihtiofaune i njene dinamike u poslednjih nekoliko godina, uključujući i sastav i dinamiku vrsta (prirodnih i invazivnih), dominantnih vrsta, procijenjen značaj ekonomskih vrsta i njihove dinamike.

Mjera 25: Uspostavljanje održivog modela eksploatacije šumskog bogatstva na Ljubišnji kroz striktno pridržavanje koncesionih ugovora i intenzivniju kontrolu sječe šuma. Buduće koncesije dozvoliti samo pod uslovima održivog korišćenja šumskog fonda, tako da se može uspješno oporaviti i obnoviti od sječe.

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti u kontinuitetu od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprave za šume i Uprave za inspeksijske poslove.

Šumskim kompleksom Ljubišnja gazduje se na osnovu postojeće planske dokumentacije kojom je obezbijeden uredan kontinuitet gazdovanja. Koncesioni ugovori i intenzitet sječa šuma u skladu su s planskom dokumentacijom.

Izvršeno je više inspeksijskih pregleda i za uočene nepravilnosti naložene su određene mjere za njihovo otklanjanje. Zbog pojave potkornjaka (sušenja stabala i grupe stabala) naložene su na nekim lokacijama sanitarne sječe, kao i postavljanje feromotskih klopki na ugroženim lokacijama.

Mjera 26: Uspostaviti efikasniji sistem prevencije i zaštite od šumskih požara na Ljubišnji

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano, od strane Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Agencije za zaštitu životne sredine i Uprave za šume.

Opština Pljevlja je izradila Plan zaštite i spašavanja od požara za teritoriju Opštine Pljevlja, u decembru 2012. godine. Planom zaštite i spašavanja od požara tretirano je područje Ljubišnje, pri čemu je stepen ugroženosti ovog lokaliteta srednjeg nivoa.

Na osnovu podataka opštinskih službi zaštite i spašavanja, kao i činjenice da su meteorološki uslovi bili povoljni, u periodu od januara do juna 2014, nije bilo zabilježenih intervencija na području Ljubišnje.

Kod uspostavljanja efikasnih sistema prevencije i zaštite od šumskih požara na Ljubišnji, u 2014. preventivno je obezbijeđen određeni broj lica koja su zadužena za rana otkrivanja požara i javljanje. U prethodnom periodu, na šumskom kompleksu Ljubišnja nije bilo požara.

Mjera 27: Sprječavanje nekontrolisanog lova i intenzivnija kontrola na Ljubišnji

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprave za inspeksijske poslove.

Šumski kompleks Ljubišnja je Lovište posebne namjene kojim gazduje Uprava za šume Pljevlja, PJ Pljevlja. Obezbijeđena je lovočuvarska služba u sklopu lugarske službe, urađene su i postavljene hranilice u lovištu. Urađena je potrebna planska dokumentacija.

Prethodno navedeno je ustanovljeno redovnim inspeksijskim kontrolama koje će se nastaviti i u narednom periodu.

Mjera 28: Unaprijediti sistem upravljanja zaštićenim područjima kroz određivanje upravljača za sva zaštićena područja po svim kategorijama zaštite i kroz izradu planova upravljanja za sva zaštićena područja

Sistem upravljanja zaštićenim područjima u nacionalnim parkovima funkcioniše na način što prostorima upravlja Javno preduzeće za nacionalne parkove koje u svom sastavu ima 5 organizacionih jedinica. Za sve nacionalne parkove doneseni su Planovi upravljanja za period od 5 godina, i svake godine se na osnovu njih donose godišnji Programi upravljanja.

Stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode, u Javnom preduzeću za upravljanje morskim dobrom, formirana je Radna grupa za sprovođenje zadataka koji se odnose na način preuzimanja upravljanja zaštićenim područjima u zoni morskog dobra, u skladu sa obavezama upravljača propisanim članom 63 predmetnog zakona.

Da bi se u Javnom preduzeću za upravljanje morskim dobrom u što kraćem roku stvorile pretpostavke za započinjanje sprovođenja zakonom predviđenih obaveza i nadležnosti upravljača zaštićenim područjima koje, između ostalog, podrazumijevaju izmjenu unutrašnjih akata Javnog preduzeća kao i predviđanje finansijskih sredstava za realizaciju ovih aktivnosti, Javno preduzeće se obratilo Ministarstvu održivog razvoja i turizma i Agenciji za zaštitu životne sredine sa zahtjevom za dostavu svih potrebnih relevantnih podataka i dokumentacije koje predstavljaju osnov za preuzimanje upravljanja područjima koja su proglašena zaštićenim u ranijem periodu.

Aktom o proglašenju regionalnog parka Komovi biće definisan upravljač budućeg regionalnog parka. Nakon formalnog proglašenja regionalnog parka, Glavni grad će, u skladu sa legislativnim okvirom, izraditi petogodišnji plan upravljanja istim, na osnovu kojeg će, od strane upravljača, biti izrađen godišnji program upravljanja.

Na teritoriji opštine Tivat zaštićena su sledeća područja:

- plaža Pržna-Rješenjem o zaštiti objekata prirode („Službeni list SRCG“ , br. 30/68, br. 01-959) određena kategorija “rezervat prirodnog predjela”.
- Veliki gradski park-Rješenjem o zaštiti objekata prirode („Sl. list SRCG“, br. 30/68, br. 01-959) određena kategorija “hortikulturni objekat”
- Tivatska Solila-Rješenjem o upisu u centralni registar zaštićenih objekata prirode za Crnu Goru (“Službeni list Crne Gore”, br. 70/08) određena kategorija “posebni (specijalni) rezervat prirode”.

Tivatska Solila i plaža Pržna se nalaze u zoni morskog dobra, te u skladu sa članom 62 stav 6 Zakona o zaštiti prirode („Službeni list Crne Gore“, broj 51/08, 21/09, 62/13) zaštićenim prirodnim dobrima koja se nalaze na području morskog dobra upravlja pravno lice nadležno za upravljanje morskim dobrom.

Ulogu upravljača Velikog gradskog parka obavlja Odbor za zaštitu Velikog gradskog parka. Za Veliki gradski park potrebno je donijeti Akt o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra, shodno Zakonu o zaštiti prirode („Službeni list Crne Gore“, br. 51/08, 21/09, 62/13) i istim imenovati upravljača, a nakon toga donijeti Plan upravljanja.

Planina Ljubišnja je predložena za regionalni park, a Gradski park u opštini Pljevlja u kategoriju spomenika prirode. Za formiranje Regionalnog parka Ljubišnja i za Gradski park kao spomenik prirode u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode („Službeni list Crne Gore“, br. 51/08, 21/09, 40/11) neophodno je uraditi Studiju zaštite, a aktom o proglašenju zaštićenog prirodnog dobra imenovaće se upravljač. Služba za zaštitu životne sredine opština Pljevlja je uputila Agenciji za zaštitu životne sredine zahtjev za izradu Studije zaštite Gradskog parka i Biserke u Pljevljima.

U opštini Kolašin, usvojena je inicijativa za proglašenje spomenika prirode “Torna i Gradišta”. Postoje inicijative za proglašenje još nekoliko spomenika prirode. Za sada je organizovano upravljanje u okviru spomenika prirode “Botanička bašta planinske flore Dulovine”, koja je u privatnom vlasništvu porodice Vincek.

U opštini Herceg Novi završena je studija stavljanja pod zaštitu kao zaštićenog prirodnog dobra: Predio izuzetnih odlika „Savinska dubrava“. Nije još definisan upravljač zaštićenog područja.

Mjera 29: Nastaviti istraživanja flore i faune Crne Gore, u skladu sa metodologijom i praksom koja se primjenjuje u EU

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Javnog preduzeća za nacionalne parkove, Agencije za zaštitu životne sredine i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

U 2014. godini, nastavljeno je sa realizacijom Programa istraživanja (monitoringa) na određenim lokacijama, ali u značajno smanjenom obimu u odnosu na prethodne godine, zbog neophodnosti finansijskih racionalizacija.

U prvoj polovini 2014, nastavljena su stara i započeta nova istraživanja flore i faune na području svih nacionalnih parkova koja su definisana programskim aktivnostima za tekuću godinu.

Kao ključne u tom segmentu izdvajaju se sljedeće: od strane Službe fizičke zaštite redovno dobijanje podataka sa terena o stanju, brojnosti i vitalnosti populacije divokoza (*Rupicapra rupicapra balkanika*) i njihova dalja evaluacija od strane stručnog saradnika za faunu. U maju

2014. godine, u NP „Durmitor“ izvršen je prolječni monitoring ove populacije na više lokaliteta u NP „Durmitor“. U prvoj polovini godine, kroz implementaciju druge faze projekta Ris Linx postavljene su kamera zamke na prostoru NP „Prokletija“ i masivu Bjelasice. Sljedeća faza ovog projekta, između ostalog, podrazumijeva postavljanje foto zamki na prostoru NP „Durmitor“.

U NP „Skadarsko jezero“ sprovodi se monitoring populacije slijepih miševa u podzemnim objektima, kao i monitoring ptica močvarica.

Mjera 30: Izraditi vegetacijske karte staništa

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Agencije za zaštitu životne sredine, Javnog preduzeća za nacionalne parkove, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva održivog razvoja i turizma i Uprave za šume.

Mjere po ovom pitanju nijesu preduzimane, osim što se određeni podaci prikupljaju kroz realizaciju redovnih terenskih aktivnosti Agencije za zaštitu životne sredine.

Mjera 31: Preduzeti mjere u cilju podizanja svijesti službenika carinskih službi na svim graničnim prelazima o odredbama CITES konvencije, kao i o biljnim i životinjskim vrstama koje su obuhvaćene ovom Konvencijom kako bi se spriječilo krijumčarenje zaštićenih vrsta

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Agencije za zaštitu životne sredine, Uprave carina i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

U prostorijama Uprave carina, 03. marta 2014. održan je sastanak predstavnika Uprave carina i Agencije za zaštitu životne sredine, u cilju dogovora o organizaciji obuka za carinske službenike na graničnim prelazima, kako bi se uspostavila što kvalitetnija kontrola prometa zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta u skladu sa odredbama CITES Konvencije i nacionalnim propisima koji regulišu ovu oblast. Na ovaj način, simbolično je obilježen 3. mart, dan koji je Generalna skupština Ujedinjenih nacija, u decembru 2013. godine, proglasila Svjetskim danom divlje flore i faune.

U okviru bilateralne tehničke pomoći, u periodu 31. marta - 02. aprila 2014. godine, u prostorijama Uprave carina, održane su interaktivne radionice kojima su rukovodili eksperti iz Carinske uprave Republike Slovenije. Jedna od tema na radionici se odnosila na postupanje sa zabranjenom i ograničenom robom-kontrola unošenja, iznošenja i tranzita zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta shodno CITES Konvenciji.

U skladu s Planom stručnog usavršavanja carinskih službenika Uprave carina za 2014, u područnim jedinicama Uprave održane su 4 obuke za carinske službenike na temu »Primjena CITES konvencije«, i to: u Carinarnici Bijelo Polje, 11.aprila 2014. za 17 carinskih službenika; u Carinarnici Podgorica, 24. aprila 2014. za 15 carinskih službenika; u Carinarnici Bar, 25.aprila 2014. za 12 carinskih službenika i u Carinarnici Kotor, 13.maja 2014. na kojoj je učestvovalo 14 carinskih službenika.

U organizaciji Agencije za zaštitu životne sredine Crne Gore i Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine Republike Srbije, 05. i 06.juna 2014., u Prijepolju-Republika Srbija, održana je CITES radionica za službenike carine i policije na srpsko-crnogorskoj granici, na kojoj je učestvovalo 5 carinskih službenika.

VIII) Buka

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za oblast buke u životnoj sredini, definisano je 6 mjera.

Mjera 1: Uključiti mjere zaštite od buke u fazu projektovanja građevinskih objekata, ugradnja akustične izolacije u stambenim objektima, postavljanje objekata tipa magacina, garaža i slično, između izvora i primaoca buke, izgradnja vertikalnih zaštitnih zidova duž saobraćajnica, hortikulturnim uređenjem pojasa duž saobraćajnica

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, lokalnih samouprava i Ministarstva saobraćaja i pomorstva.

U svim lokalnim samoupravama se prilikom izrade prostorno-planske dokumentacije, a naročito izdavanja urbanističko-tehničkih uslova propisuju adekvatne mjere zaštite od buke. Takođe, u postupku izrade izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu i Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu, utvrđuju se uslovi i mjere za sprječavanje, smanjenje i otklanjanje štetnih efekata buke, u skladu sa zakonskom regulativom.

Oblast buke u građevinarstvu, u fazi projektovanja, građenja, rekonstrukcije i održavanja zgrada tretirana je Pravilnikom o tehničkim mjerama i uslovima za zvučnu zaštitu zgrada („Službeni list SFRJ“, br.95/70).

U fazi projektovanja i građenja zgrada, za dio građevinske fizike, koji se odnosi na buku primjenjuje se standard JUS U.J6.201-Akustika u zgradarstvu-tehnički uslovi za projektovanje i građenje zgrada. Ovim standardom definišu se kriterijumske vrijednosti za zvučnu izolaciju zidova, prozora i vrata, koje se moraju ispuniti pri projektovanju, građenju odnosno rekonstrukciji, kao i kod prijema objekata, a za reverberaciju-upijanje zvuka, primjenjuju se opšte prihvaćene vrijednosti.

Programom rada Vlade Crne Gore za 2014, predviđeno je donošenje Pravilnika o zvučnoj zaštiti zgrada i shodno tome, u okviru Ministarstva održivog razvoja i turizma, formirana je Radna grupa za njegovu izradu. Radna grupa je u pripremi za izradu Pravilnika došla do podataka da ukupno 165 standarda prati ovu oblast i da su isti usvojeni od strane Instituta za standardizaciju Crne Gore (ISME) na engleskom jeziku.

Iz navedenog proizilazi da je za izradu Pravilnika potrebno da se navedeni standardi kupe od ISME, a zatim i prevedu, za šta su potrebna finansijska sredstva.

Takođe, oblast buke, osim što je kompleksna i obimna, zahtjeva i ekspertske znanje. U tom cilju, Ministarstvo održivog razvoja i turizma obratilo se Organizaciji za bezbjednost i saradnju (OEBS), radi pružanja pomoći za angažovanje eksperata iz ove oblasti.

Mjera 2: Kontrola nivoa buke koju emituju vozila i modernizacija javnog gradskog prevoza

Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovesti kontinuirano od strane lokalnih samouprava i Ministarstva unutrašnjih poslova.

Mjera se realizuje kroz redovne aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova i komunalne policije u lokalnim samoupravama.

U nastavku slijedi informacija o aktivnostima koje su određene lokalne samouprave preduzele po ovom pitanju.

Tabela 3: Aktivnosti lokalnih samouprava po pitanju realizacije gore navedene mjere

Lokalna samouprava	Aktivnost
Bar	Javni prevoz na teritoriji opštine Bar se odvija realtivno novim vozilima od kojih nijedno nije starije od 10 godina.
Berane	Opština Berane nije uspostavila sistem kontrole nivoa buke.
Budva	Javni gradski prevoz u Budvi ne postoji
Danilovgrad	Modernizacija javnog gradskog prevoza je vršena u određenoj mjeri od strane vlasnika pojedinih gradskih linija nabavkom novih vozila koja stvaraju manju buku. Kontrola nivoa buke koju emituju vozila nije vršena.
Herceg Novi	Komunalna policija u toku svojih redovnih aktivnosti kontroliše nivo buke u životnoj sredini. Što se tiče gradskog javnog prevoza, na javnom konkursu, se na period od pet godine bira pravno lice koje će obavljati poslove javnog pravozu putnika u gradskom i prigradskom linijskom saobraćaju. Prilikom izbora vrednuje se kvalitet i opremljenost voznog parka. Podrazumjeva se da pravno lice izabrano na konkursu mora da ispunjava sve zakonom propisane norme.
Kolašin	Izgradnjom gradske zaobilaznice i drugog mosta preko rijeke Tare riješeno je pitanje buke u okviru gradskog jezgra. U opštini Kolašin ne postoji javni gradski prevoz.
Mojkovac	Lokalna samouprava nije u mogućnosti da kontroliše buku motornih vozila. U Mojkovcu ne postoji gradski prevoz.
Nikšić	Za potrebe zoniranja, planiranja zvučne zaštite i ocjenu smetnji od buke u naseljenim mjestima, prema zonama naselja navedenih teritorija, pristupljeno je sistemskom mjerenju nivoa zvučnog pritiska i definisanju njegove vremenske zavisnosti na izabranim mjernim lokalitetima. Na svim mjernim tačkama izvršeno je registrovanje broja i strukture vozila u saobraćaju, kao i mikroklimatska mjerenja temperature vazduha, relativne vlažnosti vazduha, brzine strujanja vazduha i atmosferskog pritiska. Na teritoriji opštine Nikšić mjerenje nivoa buke vršeno je u blizini bolnice, u intervalu dnevnog (Lday) 7-19h, večernjeg (Levening) 19-23h i noćnog perioda (Lnight) 23-7h.
Rožaje	Nije bilo mjerenja buke na području opštine.
Tivat	Opština Tivat ima urađenu Studiju održivog saobraćaja u okviru koje su definisane biciklističke staze na teritoriji opštine. U toku su razmatranja uvođenja pomorskog saobraćaja, kao i proširenje biciklističkih staza.

Mjera 3: Donošenje zakonske regulative koja će regulisati nivo buke iz sistema izduvnih gasova motora s unutrašnjim sagorijevanjem

Aktivnosti na realizaciji mjere neophodno je sprovesti tokom 2014, od strane Ministarstva saobraćaja i pomorstva.

Pravilnik kojim će se regulisati nivo buke iz sistema izduvnih gasova motora sa unutrašnjim sagorijevanjem u proceduri je donošenja.

Mjera 4: Ograničenje brzine kretanja vozila

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva saobraćaja i pomorstva.

Članom 131 Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima, propisano je sljedeće: „Brzina kretanja motornih vozila ili određenih kategorija vozila na određenom putu ili dijelu puta, kao i brzina kretanja motornih vozila određenim danima (vikend, državni ili vjerski praznici i sl.) ili u određenom periodu može se ograničiti samo kad to zahtijevaju razlozi bezbjednosti saobraćaja, odnosno ako se može osnovano očekivati da će se saobraćaj otežano odvijati u vrijeme za koje se ograničenje određuje”.

Mjera 5: Zabrana saobraćaja za pojedine kategorije vozila i njihovo usmjeravanje na pravce manje osjetljive na buku

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva saobraćaja i pomorstva.

Članom 130 Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima, propisano je sljedeće: „Nadležni organ može na javnom putu ili dijelu javnog puta, u određenim danima ili u određenom vremenskom razmaku, zabraniti ili ograničiti saobraćaj svih ili pojedinih kategorija vozila kada je to neophodno za sprječavanje ili otklanjanje opasnosti za učesnike u saobraćaju ili kada to nalažu razlozi održavanja javnog reda i mira ili zbog nesmetanog odvijanja saobraćaja, odnosno ako se osnovano očekuje da će se saobraćaj odvijati otežano. Ograničenja, odnosno zabrane moraju biti obilježeni odgovarajućim saobraćajnim znakovima na putu, o čemu javnost mora biti blagovremeno obaviještena.”

Mjera 6: Postavljanje kružnih tokova. Na raskrsnicama gdje je to moguće, postaviti vremenske semafore i obezbijediti poštovanje gašenja motora za vrijeme čekanja na semaforu. Na svim raskrsnicama gdje je to moguće uvesti „zeleni talas“.

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovesti kontinuirano od strane Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva saobraćaja i pomorstva.

Mjera se realizuje kroz redovne aktivnosti Ministarstva saobraćaja i pomorstva.

IX) Radioaktivnost u životnoj sredini

Akcionim planom za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, za oblast radioaktivnosti u životnoj sredini, definisane su 2 mjere.

Mjera 1: Predlaže se da se stanarima individualnih zgrada u kojima je uočeno prekoračenje nivoa za stare stambene objekte daju instrukcije kako mogu da utiču na smanjenje koncentracije gasa radona u njihovim prostorijama

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Centra za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore, Agencije za zaštitu životne sredine i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Stanarima individualnih zgrada u kojima je uočeno prekoračenje nivoa koncentracije radona, odmah nakon konstatovanja prekoračenja u koncentraciji radona, predloženo je da češće vrše prirodnu ventilaciju prostorija u kojima je prekoračenje uočeno i ukoliko su u mogućnosti da poboljšaju kvalitet podova prostorija u kojima je prekoračenje uočeno.

Mjera 2: Shodno Odluci o sistematskom ispitivanju sadržaja radionuklida u životnoj sredini („Sl. list SRJ“, br. 45/97) treba vršiti specifična mjerenja 90Sr u vazduhu, čvrstim i tečnim padavinama, rijekama, jezerima i moru, zemljištu, hrani i vodi za piće

Aktivnosti na realizaciji mjere je neophodno sprovoditi od strane Agencije za zaštitu životne sredine i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Mjerenje stroncijuma 90Sr predviđeno je Programom monitoringa životne sredine za 2014, a rezultati će biti dostupni sljedeće godine.

X) Tabela pregled mjera za koje je rok realizacije dospio i mjera za koje je predviđena kontinuirana realizacija

SEGMENT ŽIVOTNE SREDINE	PREDLOŽENA MJERA	NOSIOCI AKTIVNOSTI	ROK REALIZACIJE	STATUS
VAZDUH	Puštanje u rad nove elektrolučne peći koja ima ugrađen sistem za otprašivanje gasova u Željezari Nikšić i konekcija stare peći na novi sistem	Željezara Nikšić, Uprava za inspeksijske poslove	2013-2014	Realizovano
	U slučaju da tokom 2013. u nekoj od zona kvaliteta vazduha gdje koncentracije zagađujućih materija prelaze bilo koju uspostavljenu graničnu ili ciljnu vrijednost, uzimajući u obzir granice tolerancije, donijeti Plan kvaliteta vazduha, da bi se u što kraćem roku dostigle vrijednosti utvrđene Uredbom o utvrđivanju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta vazduha.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine, lokalna uprava na čijoj se teritoriji zona nalazi	februar 2014.	Realizovano
	Donijeti propis o načinu vođenja inventara emisija zagađujućih materija i inventara GHG gasova	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	decembar 2013.	Realizovano
	Donijeti propis kojim se zabranjuje upotreba PCB u zatvorenim sistemima	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	decembar 2013.	U toku je realizacija
	Donijeti propis kojim se zabranjuje povećan sadržaj teških metala (žive i kadmijuma) u baterijama i akumulatorima	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	decembar 2013.	U toku je realizacija
	Unaprijediti informacijski sistem tako da su podaci o kvalitetu vazduha dostupni u realnom vremenu kako bi se omogućilo izvještavanje u skladu sa propisanim zahtjevima	Agencija za zaštitu životne sredine	decembar 2013.	U toku je realizacija
	Unaprijediti web stranicu AZŽS kako bi informacije o kvalitetu vazduha bile dostupne javnosti u skladu sa zahtjevima EU i domaćim	Agencija za zaštitu životne sredine	decembar 2013.	Realizovano

	propisima			
	Upotpuniti program praćenja kvaliteta vazduha (preračun doprinosa lebdećih čestica iz prirodnih izvora)	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	decembar 2013.	U toku je realizacija
	Intenzivirati komunikaciju s predstavnicima postrojenja koja su u obavezi da pribave integrisanu dozvolu u skladu sa Programom usklađivanja privrednih grana sa Zakonom o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja	Agencija za zaštitu životne sredine	decembar 2013.	Realizovano
	Razmotriti mogućnost da se, u zavisnosti od stanja u javnim finansijama, planiraju sredstva za garancije u Zakonu o budžetu za 2014, u okviru kreditnih aranžmana koji će postati efektivni u 2014. godini, za projekat toplifikacije opštine Pljevlja	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Opština Pljevlja, Ministarstvo finansija	decembar 2013.	Nerealizovano
	Podizanje svijesti javnosti o štetnom uticaju grijanja domaćinstava gorivom s visokim stepenom sadržaja zagađujućih materija	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, lokalne samouprave	decembar 2013.	Realizovano
VODE	Izraditi strategije zaštite voda, zaštite od voda i korišćenja voda	Uprava za vode, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	2014.	U toku je realizacija
	Spriječiti nekontrolisanu eksploataciju materijala iz rječnog korita	Uprava za vode, Uprava za inspeksijske poslove	Kontinuirano	Realizovano
	Unaprijediti program monitoringa voda koji bi bio u skladu sa preporukama i smjernicama Okvirne direktive o vodama.	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Uvesti određeni broj automatskih stanica za kontinuirano praćenje stanja kvaliteta voda	Uprava za vode, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Zavod za hidrometeorologiju i	Kontinuirano	U toku je realizacija

		seizmologiju		
	Nastaviti s implementacijom Master plana odvođenja otpadnih voda Crnogorskog primorja i Prijestonice Cetinje i Strateškog master plana za kanalizaciju i otpadne vode u centralnom i sjevernom regionu Crne Gore, posebno u dijelu izgradnje PPOV i sanacije postojeće kanalizacione infrastrukture	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, DOO "Vodacom", DOO "Procon", lokalne samouprave	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Uspostaviti zakonom propisane zone sanitarne zaštite	lokalne samouprave	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Implementirati HACCP u svim vodovodima	opštinska vodovodna i kanalizaciona preduzeća	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Izvršiti delineaciju vodnih tijela u Crnoj Gori	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za vode	Kontinuirano	U toku je realizacija
MORSKI EKOSISTEM	Definisanje vodnih tijela, kopnenih, tranzicionih (bočatnih) i obalnih voda	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Sanirati kanal Port Milena	Lokalna samouprava	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Nastaviti s praćenjem morskog biodiverziteta i istim obuhvatiti sve grupe organizama	Agencija za zaštitu životne sredine	Kontinuirano	Realizovano
ZEMLJIŠTE	Nastaviti s projektom remedijacije zagađenja zemljišta na lokaciji dječjeg igrališta u Tivtu	Opština Tivat	2013.	Realizovano

	S obzirom da je Crna Gora ratifikovala Stokholmsku konvenciju (o dugotrajnim-perzistentnim zagađujućim materijama POP-ovima) treba nastaviti s realizacijom ovog monitoringa, jer se njime detektuju osnovni „emiteri“ POP-sova u životnu sredinu, u cilju njihove redukcije do eliminacije iz ekosistema u predviđenom roku.	Agencija za zaštitu životne sredine	Kontinuirano	Realizovano
UPRAVLJANJE OTPADOM	Uspostaviti sistem stroge kontrole odlaganja otpada u skladu s postojećom regulativom, kao i budućim zakonskim aktima	lokalne samouprave, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Na osnovu Zakona o upravljanju otpadom donijeti podzakonska akta	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	2013.	Realizovano
	U cilju uklanjanja i sanacije neuređenih odlagališta potrebno je pored obezbjeđivanja finansijskih sredstava, pripremiti i odgovarajuću dokumentaciju, planove za odlagališta čija je procijenjena zapremina od 100 do 1000m ³ , a za odlagališta čija je zapremina veća od 1000m ³ neophodno je uraditi projekte sanacije	lokalne samouprave	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Smanjiti broj nelegalnih deponija i izgraditi sanitarne deponije	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, lokalne samouprave	2012 – 2020. godina	U toku je realizacija
	Postupno riješiti problem konačnog tretmana industrijskog opasnog otpada.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo finansija, Ministarstvo ekonomije	Kontinuirano Svjetska banka bi u septembru 2014. trebalo da odluči o odobrenju kredita Crnoj Gori za	U toku je realizacija

		(Projekat Vlade Crne Gore u saradnji sa Svjetskom bankom „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“)	realizaciju projekta	
	Potrebno je da lokalne samouprave, koje to do sada nijesu uradile, pripreme lokalne planove upravljanja otpadom kojim bi planirane aktivnosti uskladile sa Državnim planom i definisale izvore finansiranja i dinamiku realizacije.	lokalne samouprave	2012. – 2014.	U toku je realizacija
	Ubrzati aktivnosti na izgradnji regionalnih centara za obradu otpada	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, DOO "Procon", lokalne samouprave	2012. – 2014.	U toku je realizacija
	Organizovati javne kampanje u cilju oblikovanja javnog mnjenja i pripreme građanstva na ispunjenje zakonskih obaveza Crne Gore kad je u pitanju selektivno odvajanje otpada	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, lokalne samouprave	Kontinuirano	U toku je realizacija
BIODIVERZITET	Uspostavljanje kanalizacione mreže na području Ade Bojane	Opština Ulcinj	2013–2014.	Nerealizovano
	Sprovesti reviziju statusa zaštite Ratca sa Žutokrlicom	Agencija za zaštitu životne sredine, JP Morsko dobro	2013–2014.	U toku je realizacija
	Zaštiti od dalje sječe i antropogenog uticaja još uvijek očuvana područja pod makijom na Jazu	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za inspeksijske poslove, Opština Budva, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Kontinuirano	Realizovano
	Onemogućiti dalje krčenje kestenove šume u Kotorsko risanskom zalivu	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Agencija za	Kontinuirano	U toku je realizacija

		zaštitu životne sredine, Opština Kotor, Ministarstvo održivog razvoja i turizma		
	Odrediti upravljača područja Tivatskih solila i izraditi plan upravljanja koji će omogućiti identifikaciju mjera adekvatne zaštite ovog područja	Agencija za zaštitu životne sredine, Opština Tivat, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Uprava za inspeksijske poslove	2013–2014.	U toku je realizacija
	Sprovesti intenzivniju kontrolu ribarskih aktivnosti na Skadarskom jezeru i intenzivniju kontrolu restorana i pijaca, u vrijeme lovnih zabrana kako bi se putem tržišta uticalo na smanjenje krivolovnih aktivnosti.	Uprava za inspeksijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	Kontinuirano	Realizovano
	Uraditi sanaciju deponija na rijeci Cijevni i time unaprijediti estetsku vrijednost predjela	Glavni grad, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Organizovati sistem zaštite od požara na rijeci Cijevni	Ministarstvo unutrašnjih poslova	Kontinuirano	Realizovano
	Izvršiti plan valorizacije područja Durmitora u cilju razvoja turizma za obrazovne, kulturne i rekreativne svrhe na nivou koji omogućava zaštitu prirodnih uslova	Opština Žabljak, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Kontinuirano	Realizovano
	Intenzivnije sprovesti akcije i inspeksijske kontrole usmjerene ka krivolovcima na području Durmitora	Uprava za inspeksijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, NP “Durmitor”	Kontinuirano	Realizovano
	Izraditi plan valorizacije rijeke Čehotina koja ima izuzetan potencijal za sportski ribolov	Opština Pljevlja, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	2013-2014	U toku je realizacija
	Finalizovati studiju zaštite Komovi i uspostaviti	Ministarstvo	2013.	U toku je realizacija

	funkcionalnu upravljačku strukturu	poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Glavni grad, Opština Kolašin, Opština Andrijevića		
	Spriječiti dalju eksploataciju šljunka iz rijeke Grnčar	Uprava za inspekcijske poslove	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Utvrđivati metodologije za procjenu brojnosti populacija divljači angažovanjem stručnih organizacija i pojedinaca iz odgovarajućih stručnih oblasti (ornitolog, mamolog i dr).	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Formirati banke gena biljnih i životinjskih vrsta koje su rijetke, zaštićene i kojima prijeti izumiranje.	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Biotehnički institut	Kontinuirano	Nerealizovano
	Obezbijediti sredstva za izradu Crvenih lista i knjiga	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo finansija	2013-2018.	Nerealizovano
	Izgraditi neophodnu infrastrukturu za adekvatnu zaštitu biodiverziteta koja se odnosi na izgradnju zoo vrta i azila po standardima i uslovima koji će na adekvatan način riješiti problem nelegalnih i neuslovnih privatnih zoo vrtova, kao i zbrinjavanja oduzetih životinja	Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Zaustaviti devastaciju prirodnih staništa i vrsta u području Velike plaže i njenog zaleđa	Opština Ulcinj, Uprava za inspekcijske poslove	Kontinuirano	Realizovano
	Regulisati i u najvećoj mjeri smanjiti lovni pritisak u području Velike plaže i njenog zaleđa kroz evidentiranje registrovanih lovaca i sankcionisanje krivolova i prodaje u skladu s	Opština Ulcinj, Uprava za inspekcijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog	Kontinuirano	Realizovano

	mjerama navedenim u relevantnim konvencijama (CITES, AEWA, Direktiva o pticama, Bonska konvencija o migratornim vrstama), kao i domaćem zakonodavstvu	razvoja		
	Uspostaviti efikasniji sistem prevencije i zaštite od šumskih požara na ostrvu Sveti Nikola	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine	Kontinuirano	Realizovano
	Uspostavljanje lovne šeme i konsultacija s odgovornim lovačkim društvom u cilju kontrole i očuvanja ptičjeg fonda na Krnovu	Lokalna samouprava, Uprava za inspeksijske poslove, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, lovačka društva	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Neophodno je sprovesti koncept zoniranja Skadarskog jezera, odnosno uvesti sistem kontrolisanog kretanja ljudi, koji je u skladu s elementarnim potrebama ptičjih populacija, tj. ne ugrožava njihovo preživljavanje.	Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Umanjiti proces dalje eutrofikacije Skadarskog jezera	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Opština Bar, Prijestonica Cetinje, Agencija za zaštitu životne sredine	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Izraditi plan gazdovanja, upravljanja i zaštite ribljeg fonda za Skadarsko jezero kroz izradu Ribarske osnove	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Javno preduzeće	Kontinuirano	U toku je realizacija

		za upravljanje nacionalnim parkovima		
	Uspostavljanje održivog modela eksploatacije šumskog bogatstva na Ljubišnji kroz striktno pridržavanje koncesionih ugovora i intenzivniju kontrolu sječe šuma. Buduće koncesije dozvoliti samo pod uslovima održivog korišćenja šumskog fonda, tako da se može uspješno oporaviti i obnoviti od sječe.	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za šume, Uprava za inspeksijske poslove	Kontinuirano	Realizovano
	Uspostaviti efikasniji sistem prevencije i zaštite od šumskih požara na Ljubišnji	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za šume, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine	Kontinuirano	Realizovano
	Sprječavanje nekontrolisanog lova i intenzivnija kontrola na Ljubišnji	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za inspeksijske poslove	Kontinuirano	Realizovano
	Unaprijediti sistem upravljanja zaštićenim područjima kroz određivanje upravljača za sva zaštićena područja po svim kategorijama zaštite i kroz izradu planova upravljanja za sva zaštićena područja	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, JP Morsko dobro, lokalne samouprave	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Nastaviti istraživanja flore i faune Crne Gore, u skladu sa metodologijom i praksom koja se primjenjuje u EU	Agencija za zaštitu životne sredine, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog	Kontinuirano	Realizovano

		razvoja		
	Izraditi vegetacijske karte staništa	Agencija za zaštitu životne sredine, Javno preduzeće za upravljanje nacionalnim parkovima, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za šume	Kontinuirano	Nerealizovano
	Preduzeti mjere u cilju podizanja svijesti službenika carinskih službi na svim graničnim prelazima o odredbama CITES konvencije, kao i o biljnim i životinjskim vrstama koje su obuhvaćene ovom Konvencijom kako bi se spriječilo krijumčarenje zaštićenih vrsta	Uprava carina, Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Kontinuirano	Realizovano
BUKA U ŽIVOTNOJ SREDINI	Uključiti mjere zaštite od buke u fazu projektovanja građevinskih objekata, ugradnje akustične izolacije u stambenim objektima, postavljanje objekata tipa magacina, garaža i slično, između izvora i primaoca buke, izgradnja vertikalnih zaštitnih zidova duž saobraćajnica, horitkulturnim uređenjem pojasa duž saobraćajnica.	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Lokalna samouprava, Ministarstvo saobraćaja	Kontinuirano	Realizovano
	Kontrola nivoa buke koju emituju vozila i modernizacija javnog gradskog prevoza	Ministarstvo unutrašnjih poslova, lokalne samouprave	Kontinuirano	U toku je realizacija
	Donošenje zakonske regulative koja će regulisati nivo buke iz sistema izduvnih gasova motora s unutrašnjim sagorijevanjem	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva	2014.	U toku je realizacija
	Ograničenje brzine kretanja vozila	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo saobraćaja	Kontinuirano	Realizovano
	Zabrana saobraćaja za pojedine kategorije vozila i	Ministarstvo unutrašnjih	Kontinuirano	Realizovano

	njihovo usmjeravanje na pravce manje osjetljive na buku	poslova, Ministarstvo saobraćaja		
	Postavljanje kružnih tokova. Na raskrscima gdje je to moguće, postaviti vremenske semafore i obezbijediti poštovanje gašenja motora za vrijeme čekanja na semaforu. Na svim raskrscima gdje je to moguće uvesti „zeleni talas“.	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo saobraćaja	Kontinuirano	U toku je realizacija
RADIOAKTIVNOST U ŽIVOTNOJ SREDINI	Predlaže se da se stanarima individualnih zgrada u kojima je uočeno prekoračenje nivoa za stare stambene objekte daju instrukcije kako mogu da utiču na smanjenje koncentracije gasa radona u njihovim prostorijama	Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore, Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Kontinuirano	Realizovano
	Shodno Odluci o sistematskom ispitivanju sadržaja radionuklida u životnoj sredini („Sl. list SRJ“, br. 45/97) treba vršiti specifična mjerenja 90Sr u vazduhu, čvrstim i tečnim padavinama, rijekama, jezerima i moru, zemljištu, hrani i vodi za piće	Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma	2014.	Realizovano

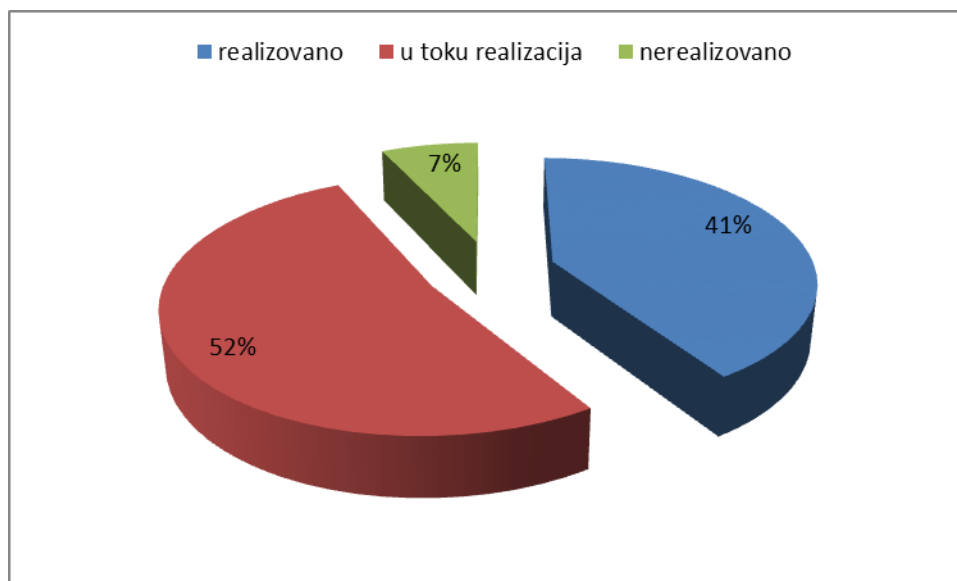
XI) Zaključak

U ovom izvještajnom periodu (januar-jun 2014.), praćene su aktivnosti na realizaciji **71 mjera** iz oblasti: vazduha, voda, upravljanja otpadom, morskog ekosistema, biodiverziteta, buke i radioaktivnosti u životnoj sredini. Od ukupnog broja mjera, realizovano je 29 mjera, u toku je realizacija 37 mjera, dok je nerealizovano 5 mjera.

Tabela 4: Pregled realizacije mjera

Oblast	Realizovano	U toku realizacija	Nerealizovano	Ukupno
Vazduh	6	4	1	11
	55%	36%	9%	
Vode	1	7		8
	12%	88%		
Morski ekosistem	1	2		3
	33%	67%		
Zemljište	2			2
	100%			
Upravljanje otpadom	1	7		8
	12%	88%		
Biodiverzitet	13	14	4	31
	42%	45%	13%	
Buka	3	3		6
	50%	50%		
Radioaktivnost u životnoj sredini	2			2
	100%			
Ukupno:	29	37	5	71
	41%	52%	7%	

Dijagram: Status realizacije mjera

Pored nastavka sprovođenja započetih aktivnosti, Izvještaj je posebno ukazao da je dodatne napore potrebno uložiti u realizaciju mjera iz oblasti:

- ✓ **voda**, posebno kada je u pitanju uspostavljanje zakonom propisanih zona sanitarne zaštite, implementacije HACCP sistema u svim vodovodima, kao i izvršavanje delineacije vodnih tijela u Crnoj Gori;
- ✓ **upravljanja otpadom**, kada je u pitanju izrada planova za odlagališta čija je procijenjena zapremina od 100 do 1000m³, i projekata sanacije za odlagališta čija je zapremina veća od 1000m³, izgradnja adekvatne infrastrukture za obradu otpada, i donošenje lokalnih planova upravljanja otpadom u lokalnim samoupravama.